

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 29.

Lördagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Malm* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 356, angående provisorisk förhöjning av tullsatserna för vissa industriprodukter.

Vid härefter skedd föredragning av berörda kungl. proposition blev densamma på begäran bordlagd.

Anmäldes och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckt motion angående revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 86, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående överlåtande till sjöförsvaret av centralfängelset i Karlskrona m. m.;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för läroverksadjunkten Karl Gustaf Harlin att för erhållande av ålderstilllägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av naturvetenskaplig undervisningsmaterieell och inredning av lokaler för den naturvetenskapliga undervisningen vid folkskoleseminariet i Uppsala;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till tekniska skolan i Stockholm;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående förstärkande av reservationsanslaget till tekniska läroverk;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående understöd åt kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till upprättande och underhåll av särskilda boksamlingar för fortsättningsskolor samt för vissa till yrkesundervisningen hörande läroanstalter;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist i räkenskaperna för åkerbrukskolonien Hall;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å för kronans räkning inmutade områden inom Norsjö socken av Västerbottens län;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till tredje stadsfogden i Stockholm Viktor Karlson för visst av honom till statsverket inbetalt belopp; samt

nr 101, i anledning av väckta motioner om rätt för revisorn C. G. Beskow att vid beräkning av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tid, därunder han varit utesluten från revisorsförordnande;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1922 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om ändrad lydelse av dels 20 § 1 och 2 mom. samt 21 § 1 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, dels ock 25 § 1 mom. i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker; samt

nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § 4 och 5 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, dels ock väckt motion angående bättre utnyttjande av den vid sockertillverkningen anställda kontrollpersonalens arbetskraft;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggs-pension åt läroverksadjunkten A. Hesslén;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa av statsmedel utgående understöd; samt

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 254 a § i lagen den 22 juni 1911 om bank-rörelse;

första lagutskottets memorial nr 34, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 4, med förslag till ny konkurslag m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckt motion angående tillstånd till försäljning av fideikommissjord m. m.;

nr 26, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts

angående lagstiftning till tryggande åt åbo å under bruk skatteköpt hemman av avverkningsrätt till hemmanets skog; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om kapitalökning för egnahemslånefonden ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen dels ock i proposition nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar om rikets allmänna kartverk ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om tillägg i Reglementariska föreskrifter för riksdagen; och

nr 15, i anledning av väckt motion om ändringen i Ordningsstadgan för riksdagens första kammare.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 113, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställning om anslag till utbildningskurser för förrättningsmän vid täckdikningsföretag ävensom för täckdikningsförmän.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hyresersättning åt rektor vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för Kungl. Maj:t att i vissa fall bevilja statsbidrag till kommunala och enskilda undervisningsanstalter, till vilka statsbidrag utgår under åttonde huvudtiteln;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade medel till stipendier åt dövstumlärarelever; samt

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels ytterligare låneunderstöd till järnvägar mellan Brittorp och Sävsjöström samt Sävsjöström och Älghult, dels ock statslån till järnväg mellan Mel-
lerud och Billingsfors.

Herr t a l m a n n e n yttrade: Jag får meddela herrarna, att bordläggningssplenium nästkommande tisdag börjar på förekommen anledning redan klockan 2 e. m.

Herr talmannen yttrade vidare, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde lördagen den 7 nästinstundande maj företaga val av valmän och suppleanter för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr a n d r e v i c e t a l m a n n e n erhöll ordet och yttrade: I anslutning till det nu fattade beslutet tillåter jag mig hemställa, att suppleanternas antal måtte bestämmas till 10.

Denna hemställan bifölls.

Herr t a l m a n n e n yttrade: Vidare ber jag att efter överläggning inom talmanskonferensen få lämna kammaren meddelande rörande ordnandet av riksdagsarbetet under veckan före och efter pingst.

Under veckan före pingst kommer arbetsplenium i vanlig ordning att äga rum onsdagen den 11 maj. Sedermera blir det bordläggningssplenium torsdagen den 12 maj och arbetsplenium fredagen den 13 maj. Det är nämligen antagligt, att icke alla ärenden, som kommit in till kammaren, kunna hinna avverkas onsdagen den 11 maj.

På pingstaftonen blir det intet arbetsplenium, men efter pingst kommer ett plenum för allenast gemensamma voteringar att äga rum onsdagen den 18 maj, med början klockan 2 på dagen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 37—40, bevillningsutskottets betänkande nr 26, bankoutskottets utlåtande nr 35 samt första lagutskottets utlåtande nr 33.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av en ambulerande undervisning för landets jordbrukare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag rörande ett obligatoriskt sparsystem för omyndig ungdom.

Om ett obligatoriskt sparsystem för omyndig ungdom.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 80, hade herr *Lundberg* hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt genom statens medverkan ett obligatoriskt sparsystem för den omyndiga ungdomen skulle kunna införas, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade av angivna skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Lundberg*: Herr greve och talman, mina herrar! Utskottet tyckes hava behandlat denna sak alltför summariskt. Från snart sagt alla håll rekommenderas sparsamhet såsom ett nödvändigt medel för att komma ut ur de rådande svårigheterna. Icke blott i dessa abnorma utan även i normala tider, har en planmässig sparsamhet den största betydelse såväl för den enskilde som för hela samhället. Det gäller i detta som i så många andra fall, att det är bäst att lära konsten i ungdomen, ty man kan då draga den bästa nyttan av densamma. Nu är det ett känt faktum, att ungdom och ekonomiskt förstånd sällan följas åt, allra minst i dessa nya tidsförhållanden, då frestelserna till slöseri äro betydligt större än de förut varit. Det klagas bittert häröver, och jag behöver endast citera första kammarens andra tillfälliga utskott, som 1918 i ett utlåtande över en motion om statshjälp till bosättning yttrade: "Det är ett beklagligt faktum, att förtänksamheten hos ungdomen med hänsyn till bosättning i allmänhet är mindre i vår tid än förr, ehuru arbetsinkomsterna under de senare åren avsevärt stegrats". Så långt utskottet. De ungas ställning har blivit så mycket vanskligare, som hemmet icke längre har samma inflytande som förut. Man må beklaga detta huru mycket som helst, men det är dock en faktor, med vilken man måste räkna. Det blir därför nödvändigt, att man på något verksamt sätt söker komma ungdomen till hjälp.

Såväl här som annorstädes har uppstått tanke på att införa ett obligatoriskt sparsystem för ungdom. Redan år 1917 yttrade socialstyrelsen rörande förutnämnda förslag om statshjälp till bosättning: "Vill man undvika stora kostnader för staten, synes man för underlättande av bosättningen för den stora massan av vårt folk kunna ifrågasätta, huruvida icke spartvång för ändamålet borde åläggas alla ogifta män exempelvis mellan 18—30 år".

Sedan dess tyckes socialstyrelsen ha ändrat mening, kanske närmast på grund av uppgifter, som inhämtats från Tyskland.

Om ett obligatoriskt sparsystem för omyndig ungdom.
(Forts.)

För någon tid sedan skrev jag till tyska centralen för ungdomsvård för att få veta, vad man i Tyskland gjort i detta avseende. Just i dagarna har jag erhållit ett rikhaltigt material, varigenom jag fått förut erhållna uppgifter bestyrkta. Man har i Tyskland gått fram på två linjer. Den ena består däruti, att en hel del stora företag, i synnerhet sådana som äro ledda av socialt tänkande män, som visat stor omtanke om arbetarna, för länge sedan inrättat så kallade fabrikksparkassor, obligatoriska för ungdom upp till 21 och i några fall till 25 år, men frivilliga för alla verkets övriga arbetare. För de omyndiga insättas 5—10 % av deras lön i sparkassan. På flera sätt söker man uppmuntra de unga bland annat genom att utöver den vanliga sparkasseräntan betala en tilläggsränta eller en sparpremie, vanligen 2 %.

De omdömen jag fått från förutnämnda tyska central om detta sparsystem äro helt och hållet gynnsamma. Man talar om, vilken nytta dessa kassor medfört, men man anser det vara en brist, att det icke finnes något enhetligt system för alla.

Helt annorlunda förhåller det sig med de åtgärder i liknande syfte, vilka företagits under kriget av de tyska militärmyndigheterna, på vilka åtgärder utskottet baserar sitt avslagsyrkande. Under kriget, då lagen om belägringstillstånd tillämpades, utfärdade kommandanterna en hel mängd rigorösa föreskrifter. Så bestämdes bland annat för Berlin med område, att ingen minderårig löntagare skulle få behålla mer än 18 mark av sin veckolön; resten skulle insättas i sparkassa. De 18 marken kunde ingen existera på, och man nödgades i fyra omgångar höja beloppet till det dubbla, 36 mark. Även detta belopp var orimligt lågt. Förbittringen över denna åtgärd blev allmän och minskades ingalunda därigenom, att man på sina håll sökte överföra sparmedlen till krigslånen. Tillkommet i en abnorm tid och igångsatt med uppenbar planlöshet, var ett sådant system dömt att misslyckas, och alla dessa förordningar blevo också efter kriget upphävdva. Från många håll beklagas djupt, att denna sak på detta sätt drogs ned och blev impopulär. Det är alldeles icke meningen, att de tyska militärmyndigheternas misslyckade experiment skulle tjäna som mönster för oss.

Skall man tillhålla ungdomen att spara, skall det ske så, att det åtminstone vid mognare ålder kan te sig som en hjälp och icke som ett straff. De belopp, som skola innehållas, böra sättas så låga, att det i vanliga fall kan finnas möjlighet att frivilligt spara därutöver. De böra uppgå till omkring 5 % av lönen. Sparandet bör uppmuntras med en tilläggsränta. Det bör också övervägas, om icke omyndig persons sparmedel böra vara fria från skatt. Flera andra anordningar i samma syfte kunna tänkas.

Det är icke blott pedagogiska synpunkter som gjort, att jag kommit att intressera mig för denna sak, utan även en annan anledning. Jag tillhörde 1917 styrelsen för en kooperativ bostadsförening, som uppförde hus med smålägenheter. En del medlemmar hade anmält sig för att erhålla bostad. Emellertid fanns det en bestämmelse, som stadgade, att

medlem, som skulle övertaga lägenhet, skulle dessförinnan erlägga ett garantibelopp, som alltefter lägenhetens beskaffenhet varierade mellan 250—400 kronor.

En del av dem, som ville ha lägenhet, kunde icke fullgöra detta villkor, utan måste träda tillbaka. Hade dessa nu tillhållits att spara i ungdomen, så skulle de nog kunnat hava samlat ett sådant belopp och ännu mera. Skall bostadsfrågan på förnuftigt sätt kunna lösas, så måste det ske genom hjälp till självhjälp. Den, som vill ha ett eget hem, vare sig detta skall utgöras av eget hus eller av egen lägenhet i ett föreningshus, måste äga minst 10 % av byggnadskostnaden. De flesta kunna endast åstadkomma detta belopp genom ett tidigt och planmässigt sparande. Även från denna synpunkt har frågan en mycket stor betydelse.

Utskottet finner det anmärkningsvärt, att de tyska militärernas försök att lösa sparproblemet slog så illa ut, fastän landet var invecklat i krig, under vilket förutsättningarna för ett gott resultat bort förefinnas. Tvärtom, ett sådant tillvägagångssätt måste misslyckas. Utskottet säger vidare, att ungdomen bör fostras till sparsamhet. Ja, det är just motionens mening. Men när sedan utskottet säger, att detta *endast* kan ske genom ett målmedvetet arbete från skolornas och hemmens sida, så kan jag icke däri instämma. Vad folkskolorna beträffar, så äro lärjungarna för små för att på ett verksamt sätt kunna tänka sig in i sådana ting och lägga förmaningarna på hjärtat. Måhända har utskottet tänkt på skolsparkassorna. Någon liten betydelse kunna de väl ha, men konsten att spara har betydligt större förutsättningar att kunna läras, om en regelbunden inkomst förefinnes.

Att i detta avseende något måste göras för ungdomen, är uppenbart. Saken faller väl för denna gång, men jag hoppas, att den återkommer. Det kan då vara skäl att undersöka även en annan väg, huruvida man borde införa en frivillig sparförsäkring. Den kunde inordnas som en ny gren i vår socialförsäkring. En sådan bostads- eller hemförsäkring, eller vad man ville kalla den, skulle utan tvivel kunna åstadkomma mycket gott, men den kunde väl svårigen nå dem, som bäst behövde det.

Till slut vill jag säga, att det skall ett visst mod till, efter vad som hänt, att tala om åtgärder för att lära folk att spara. Hur har det gått för de goda medborgare, som arbetat och sparat, så att de på ålderns dagar skulle med sina små behov kunna reda sig själva? Jo, genom penningvärdets katastrofartade fall ha de trots alla försakelser, vilka varit mångdubbelt större än dem, som här planeras, likväl i många fall fått fattighuset till lön. Är en ny sådan katastrof att emotse, så lönar det sig icke att göra någonting. Jag har dock den fasta förhoppningen, att den generation, som varit med om världskrigets oerhörda förbrytelse mot mänskligheten, skall göra vad den kan för att avvända nya olyckor, och att vi därför med frejdigt mod böra arbeta på samhällets förbättring i alla avseenden.

Då utskottets skäl för avslag synas mig allt för svaga, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Om ett obligatoriskt sparsystem för omyndig ungdom.
(Forts.)

Om ett obligatoriskt sparsystem för omyndig ungdom.
(Forts.)

Herr Almkvist: Herr talman, mina herrar! Utskottet har ägnat denna motion en mycket ingående prövning, därför att utskottet funnit syftet med densamma vara synnerligen behjärtansvärt. Motionären har nämligen tryckt på en sjuk punkt i samhällslivet och påvisat, att just ungdomen efter skolåldern och intill myndighetsåldern utmärker sig för ett slöseri och en njutningslystnad, som samhället bör reagera mot. Han har också anvisat en väg, som man, enligt hans åsikt, skulle kunna gå, och därvid föreslagit åvägabringande av utredning rörande ett obligatoriskt sparsystem.

Ett obligatoriskt sparsystem torde dock icke kunna genomföras på annat sätt än genom en allmän lagstiftning, men det är icke tänkbart, sådana förhållandena för närvarande äro i vårt land, att kunna genomföra en lagstiftning om spartvång för ungdom vid den ålder, det här är fråga om, utan att begå orättvisor och utan att alltför mycket intränga på de enskilda arbetsgivarnes område. I samband med frågan om en rationell skatteuppbörd har man även diskuterat den frågan, huruvida man icke skulle kunna gå till väga på ett liknande sätt för att lättare kunna driva in skattemedlen, men även på detta område har tvångsprincipen, som dock där icke skulle anlitas i på långt när så stor utsträckning som vad fallet skulle bliva enligt det föreliggande förslaget, mottagits med mycket stora betänkligheter och icke heller vunnit gillande.

Däremot har motionären i sitt nu nyss i kammaren hållna anförande angivit vissa andra vägar för åstadkommande av större sparsamhet bland den uppväxande ungdomen före myndighetsåldern, och vad han därvid yttrade är värt beaktande. Han fäste bland annat uppmärksamheten på en åtgärd, som han icke berört i motionen, men som han trodde vara genomförbar, nämligen införande av frivillig spar försäkring. Utskottet har med anledning av motionens lydelse givetvis icke haft anledning att gå in på den frågan. Det är därför att hoppas, att motionären eller eventuellt någon annan skall komma fram med förslag av den beskaffenhet och efter de riktlinjer, som han angav i slutet av sitt anförande. En utredning på en sådan basis skulle säkerligen komma att visa, att staten genom sin medverkan, exempelvis genom ekonomiskt understöd, kraftigt kan befrämja det syfte motionären vill vinna. Att införa en allmän lagstiftning för åstadkommande av spartvång tror jag däremot endast skulle leda till opposition, missnöje och orättvisor.

Herr talman! På grund av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber endast att få lämna kammaren ett meddelande i denna sak.

Inom de så kallade postsparbankssakkunniga har man upptagit frågan om en rationellt ordnad upplysningsverksamhet, supplerad med praktiska åtgärder för att lära skolungdomen sparsamhet. Denna utredning pågår under samverkan dels med skolöverstyrelsen och dels med

vissa lärarorganisationer. För ögonblicket kan jag icke säga, under vilka former frågan kommer att föreläggas riksdagen, men jag är övertygad om, att förslag i ena eller andra riktningen inom kort kommer att ingivas till regeringen.

Om ett obligatoriskt sparsystem för omyndig ungdom.

(Forts.)

Jag har givetvis intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det föreliggande utlåtandet hemställt samt vidare på avslag därå och bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att delta i landstörmsövning.

Om vissa värnpliktigas befrielse från skyldighet att delta i landstörmsövning.

I detta utlåtande hade utskottet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med anledning av herr Hanssons i Stockholm inom andra kammaren avgivna motion nr 17, för sin del antaga följande förslag till

Lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att delta i landstörmsövning.

Härigenom förordnas som följer:

Värnpliktig, som jämlikt § 36 mom. 1 värnpliktslagen är skyldig att senast under år 1921 delta i landstörmsövning, befrias från denna skyldighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

*Om vissa
värnpliktigas
befrielse från
skyldighet att
deltaga i
landstorms-
övning.
(Forts.)*

Herr S w a r t z: Herr talman! Det är givet, att jag, då utskottets utlåtande är enhälligt, icke vill framställa något yrkande, som går i annan riktning än den hemställan, som utskottet här gjort. Men det är ett uttalande i utskottets motivering, som uppkallat mig till att avgiva, om jag så får säga, en vördsam protest icke allenast å mina egna utan, därom är jag övertygad, å flere andra kammarledamöters vägnar. Jag syftar på följande uttalande av utskottet: "I likhet med motionären håller utskottet före, att landstormsövningar icke böra äga rum under den tid utredningen angående vårt försvarsväsende pågår". För min del finner jag denna motivering fullständigt otillräcklig och icke heller lämplig. Är det så, att verkliga saksäl finnas för att vidtaga ändring i den övningstid, som under de senare åren i vårt land tillämpats, vill det förefalla mig, att det icke är riktigt att underlåta att vidtaga dessa ändringar, därför att utredning om vårt försvarsväsendes omläggning pågår. Jag har ansett mig skyldig att avgiva denna förklaring, i all synnerhet som utskottet icke nöjt sig med att göra ovannämnda uttalande såsom ett uttryck för dess egen mening utan tillika sagt, att utskottet hyser denna uppfattning i likhet med motionären. Då man vet, att denne motionär har en uppfattning av vittgående natur med avseende å övningstidens anordnande även på andra områden än det här är fråga om, nämligen landstormsövningarnas område och på det att man icke efteråt skall kunna säga, att vi stillatigande godkänt en motivering av denna beskaffenhet, har det för mig och, därom är jag övertygad, även för flera andra av kammarens ledamöter känts såsom en samvetsplikt att uttryckligen förklara, att vi icke genom denna motivering på något sätt velat binda oss att bifalla vad motionären i övrigt har föreslagit.

Herr Widell: Herr greve och talman! Med anledning av den föregående ärade talarens yttrande ber jag att få erinra om, att föregående riksdagar godkänt den grundsatsen, att man under det pågående utredningsarbetet om vårt försvars omorganisation är nödgad att vidtaga vissa provisoriska minskningar i de värnpliktigas övningstid. Då blir frågan, på vilken punkt denna minskning med minsta skada för försvarsväsendet kan ske. Det har därvid synts mig, liksom utskottet i dess helhet, att landstormsövningarna äro en sådan punkt. Kungl. Maj:t har själv föreslagit inställande av reservtruppövningarna. Men man måste väl erkänna, att reservtruppövningarna ur militär synpunkt äro icke oväsentligt värdefullare än landstormsövningarna. Skall en minskning ske ifråga om övningstiden — och riksdagen har ju redan godkänt den principen — tror jag, att denna minskning med minsta skada kan gå ut över landstormsövningarna. Jag har därför för min del icke haft några betänkligheter att ansluta mig till det uttalande, som utskottet gjort.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det förevarande utlåtandet hemställt.

Herr statsrådet *Hammar skjöld* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 355, angående bestridande av kostnader i anledning av en inom Älvsborgs fästning inträffad eldsvåda.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande. *Kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande.*

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlätna propositionen, nr 2, med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1921 hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen under rubrik "utgifter för kapitalökning: bil. 5: 1921 års tilläggsstat" fogade statsrådsprotokollet över handelsärenden den 31 december 1920, föreslagit riksdagen att till kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande å tilläggsstat för år 1921 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

I avseende å sättet för täckande av ifrågavarande belopp hade förelagits att detsamma skulle utgå av lånemedel.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda grunder hemställt, att riksdagen måtte till kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande å tilläggsstat för år 1921 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *O. A. Ericsson*, *C. R. Jansson* i Falun och *P. B. Nilsson* i Landeryd, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande å tilläggsstat för år 1921 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 750,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Herr statsrådet *Malm*: Herr greve och talman, mina herrar! Då jag ser, att till utskottets utlåtande är fogad en reservation, skall jag be att få lämna några upplysningar i ämnet.

Enligt alldeles aktuella siffror, som jag fått från kommerskollegium, utgör det för närvarande disponibla kapitalet för lån ur fonden för torvindustriens befrämjande 1,900,000 kronor. Det belopp, som nu föreligger att för innevarande år beviljas, uppgår till 2,334,000 kronor,

*Kapitalök-
ning för fon-
den för torv-
industriens
befrämjande.*
(Forts.)

och i enlighet med verkställda undersökningar kan man vänta förslag om beviljande under året av ytterligare 1,600,000 kronor, sammanlagt således ett krav på omkring 3,900,000 kronor. För att tillgodose detta behov finnes endast ett belopp av 1,900,000 kronor, och det skulle således för år 1921 erfordras ett ytterligare belopp av 2,000,000 kronor.

Det är ju för oss alla väl bekant, att man under krisären, under den knappa tillgång på bränsle och dylikt, som då gjorde sig gällande, började frammana en kraftig utveckling av torvindustrien. Man kan säga, att torvindustriens utveckling blev ett riksintresse, och riksdagen har också visat ett synnerligen livligt intresse för dess utveckling, bland annat på det sätt, att den beviljat det ena anslaget efter det andra till torvindustrilånefonden. I själva verket har det utbildat sig en praxis, att varje företag, som befunnits vederhäftigt och i stånd att uppfylla de villkor och föreskrifter, som äro förknippade med dessa lån, kommit i åtnjutande av låneunderstöd. De företag, som nu planeras, ha således allihop räknat med lån på så billiga villkor, som de för dessa statslån gällande, och det synes mig, som om man måste taga synnerligt stor hänsyn till detta. I själva verket torde det vara så, att de flesta av de företag, som nu söka lån, redan satts i gång. En stor del av dem har redan färdigställts i tanke på att vederbörande skola kunna vinna den lättnad, som ett statslån innebär. Man har skyndat sig att göra företagen färdiga, ty det har ju gällt att kunna så fort som möjligt sätta i gång och få vara med om att avhjälpa bristen. Det har därför synt mig, att staten har en viss moralisk förpliktelse gent emot dem, som på grund av statens åtgärder uppmuntrats att sätta sina företag i gång.

Det förslag, som jag här framlagt, innefattar, att riksdagen skulle bevilja ett belopp av 1,500,000 kronor såsom kapitalökning för fonden. Utgångspunkten för detta förslag har varit det behov, som förut framvisats och beträffande vilket man kan säga, att staten är moraliskt förpliktad. Utskottet har nu sänkt beloppet från 1,500,000 till 1,200,000 kronor. Jag vill erinra om, att de framställningar, som gjorts av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen samt vederbörande, på vilkas framställningar dessa båda styrelser grundat sitt förslag, syftat vida längre.

Jag finner således det belopp, 1,200,000 kronor, som utskottet tillstyrkt, vara något litet, men med stor tillfredsställelse vill jag konstatera den sympatiska motivering, som ligger i utskottets förslag och som synes mig fullt korrekt taga hänsyn till de förhållanden som varit.

Däremot finner jag den siffra, som reservanterna föreslagit, 750,000 vara alldeles otillräcklig och inte heller fullt riktigt med hänsyn till vad jag sagt om statens moraliska förpliktelse. Jag förmodar, att reservanterna i främsta rummet tagit hänsyn till det statsfinansiella läget och möjligen också resonerat som så, att torvindustrien och speciellt bränn-
torvindustrien för närvarande icke är konkurrenskraftig i förhållande till annat bränsle, speciellt kol. Jag har sökt göra mig underrättad om, huru härmed förhåller sig, och därvid kommit till den bestämda uppfattningen, att om man gör en skälig lönereduktion, bränn-
torven blir

fullt konkurrenskraftig i förhållande till andra slag av bränsle, som finnas i marknaden. Med hänsyn härtill anser jag i hög grad önskligt, att kammaren ville ena sig om att bifalla utskottets majoritets hemställan.

Kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande.
(Forts.)

Herr Heyman: Herr greve och talman! För min del finner jag det ganska anmärkningsvärt, att utskottets majoritet i dessa spartider verkligen velat tillstyrka ett så högt belopp som 1,200,000 kronor för det ändamål, varom här är fråga. Det heter ju, att man, så vitt möjligt, skall iakttaga ransonering med kapitalet och icke bevilja medel i andra fall än där sådant är oundgängligen nödvändigt. Någon sådan nödvändighet föreligger icke här.

Från fonden för torvindustriens befrämjande utlämnas lån dels till torvströindustriella och dels till brännertorvindustriella företag.

Vad då först de torvströindustriella företagen beträffa, ligger saken så, att det för närvarande råder en synnerligen stor överproduktion på torvströ. De allra flesta av våra torvströfabriker ligga ännu inne med en väsentlig del av fjolårets tillverkning osåld, och flera av dessa fabriker ha redan råkat ut för ekonomiska svårigheter. Detta hindrar dock givetvis icke, att det finnes avlägsna orter, där det på grund av de höga fraktkostnaderna kunde vara lämpligt att anlägga nya torvströfabriker. Men i stort sett råder det som sagt stor överproduktion av torvströ, och klokheten bjuder därför, att man åtminstone tills vidare saktar av med anläggandet av nya fabriker för tillverkning av torvströ.

Beträffande brännertorvindustrien är förhållandet det, att priset å brännertorv helt och hållet regleras efter priset å stenkol. Produktionen av brännertorv kan under alla förhållanden endast fylla en bråkdel av det totala bränslebehovet, och detta medför i sin tur, att priset på torv, precis som fallet är med ved, obönhörligen faller och stiger i relation till priset å stenkol. I värmehänseende motsvarar 1 ton goda engelska stenkol i runt tal 2 ton god brännertorv. Ingen förståndig människa betalar därför mer för 2 ton torv än för 1 ton stenkol. Under de tider, då stenkolspriset var uppe i 150. à 200 kronor per ton, var det givetvis en fin affär att äga en torvmosse, å vilken man kunde producera torv till ett pris av 30 kronor per ton eller till 60 kronor för två ton. — Den som då ägde en sådan torvmosse kunde genom att producera torv och använda sig av torv såsom bränsle i stället för stenkol göra en besparing i sina bränslekostnader motsvarande 90 à 140 kronor per eljest behörlig ton stenkol. Nu har stenkolspriset sjunkit till 50 à 40 kronor per ton, medan produktionskostnaden för 2 ton brännertorv knappast ligger under 50 kronor, vartill för torv komma förhållandevis höga transportkostnader. — Stenkolspriset har sålunda redan nu sjunkit så mycket, att även för de industrier, som själva producera sin torv, det ställer sig billigare att elda med stenkol än med torv. Brännertorvindustriens konjunktur är således åter, som på sjuttioalet några år efter fransk-tyska krigets slut, över för denna gång. Studerar man tidningarnas annonsspalter, finner man

Kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande. även i dessa dagar, att en hel del bränntorvfabriker landet runt äro till salu, och jag tror knappast, att det i hela landet finnes någon fabrik som baserat sin tillverkning för avsalu som har för avsikt att hålla tillverkningen i gång under instundande brytningssäsong.

(Forts.)

Jag försäkrar, att jag för min del är lika varm vän av torveldningen som någon här i kammaren, men just därför anser jag skäl föreligga att icke göra frågan impopulär genom att i dessa tider bevilja höga anslag, då torveldningen genom förhållandenas makt omöjliggjorts.

I övrigt ber jag att såsom min mening få uttala, att en hel del av de torvanläggningar, som gjorts under de senaste åren, redan från början varit dömda till undergång. Torv är i och för sig ett alltför billigt material, och tillverkningsäsongen likaledes allt för kort, för att utvinningen därav skall kunna bära miljonanläggningskostnader.

Man har efter min mening alldeles skjutit över målet, då man med förhanden varande metoder söker göra torvindustrien till en storindustri. Torvfrågan hänger ytterst på torkningsfrågan, och så länge man ej har bättre och billigare sätt för torvens torkning, än att denna är beroende av om vår Herre giver oss vackert väder, måste också anläggningarna göras mera primitiva och utvinningen framförallt ske i en möjligast utbredd hemindustri.

Som bevis på huru huvudlöst man farit fram med bränntorvanläggningar under senare år, ber jag få anföra ett enstaka exempel från min hembygd. Till detta företag, som kostat 700,000 kronor, inköptes tre stora, tunga maskiner efter tysk modell. Dessa maskiner, som säkerligen arbeta utmärkt bra på de väl avdikade fasta tyska myrarna, voro allt för tunga på den lösa och fuktiga mosse det här är fråga om. Sommaren 1918 besökte jag detta företag och förvissade mig om att man åtminstone det året ej lyckades producera mera torv än som åtgick för att driva anläggningen. Företagets epilög är också redan skriven. Den lyder: förbrukat aktiekapital och mer därtill samt nedläggning av rörelsen.

Efter vad jag nu sagt borde jag egentligen för att vara konsekvent sluta med att yrka avslag på varje anslag, men det skall jag ej göra. Jag anser nämligen, att medel böra finnas till fortsatta experiment och vetenskapliga undersökningar för att på ett bättre ekonomiskt sätt kunna utnyttja våra torvfyndigheter. Jag anser även, att medel böra finnas för att, därest så prövas lämpligt, på enstaka, avlägset belägna orter understödja några nyanläggningar inom torvströbranschen.

På grund härav ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson, Gunnar: Jag ber att på det livligaste få instämna i den siste talarens anförande. Det är med vissa frågor som enligt den fornnordiska mytologien med galten Särimner: att de slås ihjäl dagligen, men frodas ändå lika livskraftiga följande morgon. Så har det varit med torvfrågan under en följd av år. Hur erfarenheten

än pekat på, att det är alldeles omöjligt att med nuvarande metoder kunna åstadkomma en bärkraftig svensk torvindustri under normala förhållanden, komma dock fortfarande framställningar om statsunderstöd och åter statsunderstöd till densamma. Jag har ej gjort något över- slag, hur många miljoner vi lyckats gräva ned i våra torvmossar under de senare åren, men det är i alla fall alldeles för många, som där äro nedgrävda, och detta har skett efter fullständigt felaktiga principer. Hade endast en ringa del av dessa penningar, som använts på skapandet av opraktiskt byggda och olämpligt anordnade torvfabriker, nedlagts på en grundlig undersökning av själva problemet, särskilt det av herr Heyman framhållna torkningsproblemet, hade frågan möjligen legat på annat sätt.

Herr statsrådet framhöll, att vi under den svåra tid, då vi måste skaffa bränsle till vilket pris som helst, gåvo understöd åt denna industri och att vi därför nu borde gå vidare i samma riktning. Kan det verkligen vara logik i det resonemanget, att vi, därför att vi under vissa konjunkturförhållanden voro tvungna att inköpa en sak till vilket pris som helst, skulle fortsätta med detta hur länge som helst? Det kan absolut icke vara den rätta vägen att gå fram efter den linjen. Jag anser tvärtom, mina herrar, att på grund av de skäl, som redan anförts och som jag icke vill trötta kammaren med att ånyo upprepa — nämligen de utomordentliga svårigheterna att göra brännortvanläggningar i större skala på grund av torkningssvårigheterna — vi under de prisförhållanden, som för tillfället råda ifråga om bränsle, och tills bättre möjligheter inträda, få lägga ned alla dessa försök att åstadkomma någon stor torvindustri.

Det enda glädjande tecknet på detta område är, att ingenjörskademien beslutit taga upp denna fråga jämsides med andra bränslefrågor. Då man grundligt fått studera densamma, kunna vi möjligen komma så långt, att vi kunna tillgodogöra oss våra torvmossar. Men att i närvarande stund staten skall betala miljoner och åter miljoner för att förstöra den torv, som finnes och som kanske ändock är så användbar att det en gång kan vara utmärkt lyckligt att ha bevarat den, ifall ånyo svårigheter komma i form av isolering, det kan aldrig vara klokt och ekonomiskt. Jag håller med den föregående talaren, att man kunde vara hågad att yrka avslag på hela förslaget, men jag instämmer med reservanterna, i syfte att avvecklingen må kunna ske någorlunda lugnt.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservanternas förslag om ett anslag av 750,000 kronor.

Herr Ö r n e: Det finns en förvånande omständighet med avseende å denna fråga, och det är att torvfabrikerna icke kommit in till handelsdepartementet med begäran om hög tull på stenkol. Det skulle varit i stil med åtskilligt, som inträffat under de sista åren, då man absolut huvudlöst startat industrier, som aldrig kunna bli bärkraftiga, men för vilka man sedan vill ha ofantliga understöd. Jag har tyvärr ej haft tid att grundligt studera den föreliggande frågan, men jag har under flera

Kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande.
(Forts.)

Kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande. är, icke minst på grund av en viss allmän känning med folk, som sysslar med torvindustri, fått den uppfattningen, att det är mycket mer känslöskäl än ekonomiska skäl, som ligga bakom framdrivandet av torvfrågan enligt drivhusmetoden. Jag instämmer helt och hållet med herr Heyman, då han säger, att denna industri är förträfflig och fyller en stor uppgift, så länge den bedrivs som hemindustri, och jag kan tillägga, att den kan ha sitt berättigande i vissa gynnsamma fall även som storindustri. Men de flesta torvföretag, som startades under kriget, äro helt säkert icke bärkraftiga. Jag tror därför i motsats till herr statsrådet, att man gör dem, som nu planera stora torvanläggningar, den allra största tjänsten genom att helt och hållet avslå anslaget och hindra dem att fördärva sina penningar i större utsträckning än som redan skett genom planernas uppgörande.

(Forts.)

Herr Heyman ansåg det mycket lämpligt att bevilja det lägre anslaget av 750,000 kronor, därför att man behöfde driva experiment och undersökningar på detta område. Ingen kan vara mer intresserad än jag av att det verkligen bedrivs sådana undersökningar och experiment, men det kan ej ske på det sättet, att man gör dyrbara anläggningar i mängd för att producera torv till avsalu. Problemet är av den art, att endast ingående vetenskapliga undersökningar av torvens fysikaliska och kemiska beskaffenhet kunna anvisa vägen till dess lösning. Jag håller icke alls för osannolikt, att vi inom en ej alltför lång framtid skola komma så långt genom vetenskapliga undersökningar, att vi kunna lösa problemet och kunna försörja oss med bränsle själva, så långt våra torvtillgångar räcka. Men det är mycket arbete att utföra, innan vi komma därhän.

Gällde det ett anslag till ingenjörsvetenskapsakademien för undersökningar om torvens behandling i syfte att lägga den vetenskapliga grunden till storindustri på detta område, skulle jag mycket gärna rösta för bifall, men som saken nu ligger, måste jag yrka avslag å såväl den kungliga propositionen som utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Vad själva torvfrågan beträffar, få herrarna naturligtvis ursäkt mig, om jag icke är specialist på detta område. Vi hade i alla fall den uppfattningen, när vi på avdelningen behandlade detta ärende, att torvfrågan på grund av rådande förhållanden icke var synnerligen populär. Men det finns ju i alla fall omständigheter, som göra, att riksdagen får lägga litet band på sin nyckfullhet. Hela denna fråga om en lånefond för torvindustrien har tillkommit på riksdagens initiativ. Jag behöfver knappast erinra herrarna om, hur mycket det skrivits i torvfrågan och med vilken fosterländsk syn frågan betraktats. Under den knappa bränsletillgång, som rådde under den värsta kristiden, gjorde man allt både i ord och handling för att kunna uppmuntra torvindustrien. Riksdagen började 1902 med att avsätta en fond av 1,500,000 kronor. Sedan beviljades 2 miljoner, *vidare 1917 650,000 kronor och 1918 3 miljoner*

kronor. Kungl. Maj:t fick i uppdrag att disponera över denna låne-*Kapitalök-*
 fond. Nu är det klart, att de, som börjat bygga fabriker, gjort det i *ning för fon-*
 förlitande på att de skulle få understöd ur torvlånefonden. Hur situa- *den för torv-*
 tionen är, har statsrådet nyss redogjort för. Då en ärad talare sade, *industriens*
 att man antagligen skulle göra den, som planera företag av denna art, *befrämjande.*
 en stor tjänst, om man ej beviljade detta anslag, tror jag, att han miss- (Forts.)
 tager sig betydligt, ty om de stå med halvfärdiga fabriker, bli de alldeles
 ruinerade, därest de icke få den hjälp de med ett visst berättigande räk-
 nat på. Jag anser i likhet med statsrådet, att här föreligger en viss mor-
 ralisk skyldighet för riksdagen att ej alldeles säga nej. Jag har också
 fattat Kungl. Maj:ts ståndpunkt för närvarande så, att det icke är men-
 ningen att fortsätta på denna väg.

Jag vill för övrigt erinra om att, ifall man går igenom handlingarna,
 ser man, att torvingenjören begärt 7 miljoner kronor. Torvkommittén
 nedsatte detta till 4½ miljoner. De bägge ämbetsverk, som haft frågan
 till förberedande behandling, satte ned beloppet till 3 miljoner kronor,
 fördelat på så sätt, att det i år skulle beviljas 1½ miljon och nästa år
 1½ miljon. Kungl. Maj:t har lämnat varje tanke på anslag nästa år och
 endast upptagit 1½ miljon för innevarande år; därav har jag förstått,
 att Kungl. Maj:t icke vill gå vidare på denna väg. Vi ha i utskottet
 prutat ned summan till 1,200,000 kronor, reservanterna vilja gå med på
 750,000 kronor, och den föregående talaren vill icke ge någonting.
 Det tycker jag i alla fall är den våldsammaste prutning på det ursprung-
 liga beloppet 7 miljoner. Det synes mig dock, som om riksdagen med
 hänsyn till vad statsrådet anfört och jag här framhållit kunde hålla en
 viss måtta i denna fråga. Och det anser jag, att man gör genom att
 följa utskottet, som tillstyrkt 1,200,000 kronor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Ollas: Herr greve och talman! Den före-
 gående talaren sade, att riksdagen borde ha en viss skyldighet att här
 bevilja det högre anslaget. Jag vill med anledning därav erinra om vad
 en del av de föregående talarna sagt, nämligen att vi nu fått andra tider.
 Vi äro nere i en lågkonjunktur ifråga om bränslet, så att det är omöj-
 ligt för den industri, varom här är fråga, att fortsätta sin tillverkning
 med någon utsikt till framgång. Det är därför så, som en av ledamöterna
 av statsutskottet, från en trakt, där denna industri har sin egentliga hem-
 ort, sagt, — något som även sagts här förut — att vi göra snarare en
 välgärning, om vi ej i fortsättningen locka flera in på denna väg utan
 avskära eller åtminstone nedsätta beloppet avsevärt.

Jag skall ej upptaga tiden längre, då frågan har blivit så uttömd av
 de föregående talarna. Jag vill blott i förbigående upplysa, att efter vad
 som meddelats mig andra kammaren redan bifallit reservationen, och jag
 yrkar bifall till densamma.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr tal-

Kapitalökning för fonden för torvindustriens befrämjande.
(Forts.)

mannen enligt de yrkanden, som därunder framställdes, propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, dels på avslag å utskottets hemställan, dels ock på antagande av det förslaget, som innefattades i den av herr O. A. Ericsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den första propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i reservationen, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 81, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr O. A. Ericsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 20;

Nej — 88.

Kapitalökning för fonden för räntefria studielån.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till kapitalökning för fonden för räntefria studielån jämte en i ämnet väckt motion.

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1922 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen under rubrik "utgifter för kapitalökning: bil. 3" fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, punkt 1, föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för fonden för räntefria studielån på extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

I avseende å sättet för täckande av ifrågavarande belopp hade Kungl. Maj:t föreslagit att detsamma skulle utgå av lånemedel.

I en inom andra kammaren väckt motion (nr 158) hade herr N. Björk hemställt, att riksdagen såsom kapitalökning för fonden för räntefria studielån på extra stat för år 1922 måtte anvisa ett reservationsanslag, som med 50 procent överstege det av Kungl. Maj:t äskade eller sammanlagt 300,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet yttrat bland annat: *Kapitalökning för fonden för räntefria studielån.*
 "Utskottet får tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Be-träffande den motionsvis gjorda framställningen om ökat anslag för ändamålet får utskottet framhålla, att även om utskottet alltjämt be-hjärtar det med anslaget avsedda syftet att bereda ökade studiemöjligheter åt begåvade fattiga studerande, utskottet dock icke ansett sig kunna tillstyrka, att för närvarande beviljas medel för ändamålet i större utsträckning än i statsverkspropositionen förutsatts.

Utskottet hemställer, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å den av herr Björk i ämnet väckta motionen, i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må såsom kapitalökning för fonden för räntefria studielån på extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av låne-medel."

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *O. U. B. Olsson, J. Nilsson* i Malmö, *A. Anderson* i Råstock, *O. H:son Waldén* och *C. R. Jansson* i Falun, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och den av herr Björk i ämnet väckta motionen, måtte såsom kapitalökning för fonden för räntefria studielån på extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor, att utgå av tillfälliga lånemedel.

Herr Möller: Herr talman, mina herrar! Jag har tillåtit mig att begära ordet i denna fråga för att vädja till kammaren att inte låta sparsamhetsnitet drivas fullständigt in absurdum. Om nämligen det be-lopp, som här föreslås ifrån utskottets sida och som jag till min mycket stora förvåning finner, att Kungl. Maj:t också har föreslagit, beviljas, så kan man utan vidare säga, att ändamålet med hela denna institution, dessa räntefria studielån till obemedlade begåvningar, i viss grad blir äventyrat. År 1919 var det första år, då dylika lån på av riksdagen fastställda villkor beviljades. Det var då 713 sökande. Av dessa 713 kunde endast 81 beviljas lån. Det är möjligt, att det antalet var riktigt med hänsyn därtill, att bland de sökande endast ett så ringa antal kunde anses fylla kvalifikationerna i begåvningshänseende för att få lån ur denna fond. År 1920 söktes 695 nya lån, och av dem kunde 85 beviljas, men det be-rodde därpå, att riksdagen för det året hade ökat anslaget från ursprungliga 100,000 kronor till 150,000 kronor. Dessutom beviljades åt 50 av de 81, som först fått lån, ytterligare lån. För år 1921 höjde riksdagen återigen anslaget med 50,000 kronor, vilket gjorde, att 85 förutvarande låntagare kunde få sina ansökningar om nya lån beviljade, och av 694 nya ansökningar om lån 82 kunde bifallas, d. v. s. år 1921 hava inalles 167 studerande erhållit lån ur denna fond.

Om man nu går den vägen, att en förnyad ökning av 50,000 kronor vägras — ökningen har ju som nämnts ända sedan första året varit 50,000 kronor om året — så måste det innebära, att sannolikt blott ett

*Kapitalök-
ning för fon-
den för rän-
tefria studie-
lån.*

(Forts.)

10-tal, kanske ett 20-tal men i alla händelser ett ytterst ringa fåtal nya ansökningar över huvud taget skola kunna beviljas. De förutvarande låntagarna måste naturligtvis i första rummet ha fortsatta lån, ty de, som en gång på dessa villkor ha påbörjat sina studier, böra ju ändå ej, genom indragning av lånen, tvingas att ett tu tre kanske mitt under studiearbetet avsluta detta. Man kan väl utan tvekan beräkna, att av de 167 äldre låntagarna, ungefär ett 120-tal kommer att söka förnyade lån, och deras tillgodoseende kommer att sluka en summa, som säkerligen icke kan understiga 150,000 kronor. Men detta innebär, som förut påpekats, att det skall bli en utomordentlig inknappning för de nya sökande, som komma ifråga. Jag förmodar, att varken Kungl. Maj:t eller statsutskottets majoritet går ut från, att just den årsklass, som nu skulle bli befogad att erhålla studielån av ifrågavarande slag, är i andligt avseende så undermålig, att man ej kan vänta sig, att där skulle finnas åtminstone ett lika stort antal begåvningar, som under föregående åren. Ökningen har ju varit tämligen konstant. Bland 713, 695 och 694 sökande beviljades lån åt resp. 81, 85 och 82. Nog förefaller det åtminstone mig, som om det vore rimligt att ordna fonden på det sättet, att åtminstone ett 80-tal nya ansökningar alltjämt skulle kunna beviljas, men för att det skall vara möjligt så är det uppenbart, att anslaget måste bli på 250,000 kronor. Knappar man av på detta belopp, så innebär det ovillkorligen en enligt sakens egen natur orättvis gallring av de nya ansökningar, som komma in.

Jag har ju visserligen personligen den uppfattningen, att dessa studielån ej kunna spela en så stor roll, ty det är ju ändå så, att det bland de fattigare i vårt land naturligtvis finnes ett ofantligt mycket större antal tillräckligt välbegåvade unga män än de, som kunna ifrågasättas till understöd på detta sätt, men det kan ju ändå ej hjälpas, att detta i någon mån rubbar ett av dessa rikedomsprivilegier, som göra, att bara man har haft förstånd att välja de rätta föräldrarna, så står man för sin fortkomst i samhället tämligen oberoende av begåvningen. Jag tror ej, att jag gör mig skyldig till någon överdrift, om jag säger, att denna fråga om utnyttjandet av de speciella begåvningar, som vi ha i landet, i själva verket är en fråga om utnyttjande av den till sist kanske största av alla våra naturtillgångar. Det är ej det ringaste tvivel underkastat, att kan man på de sätt, som äro möjliga, understödja den drift till utbildning, som i alla fall i mycket hög grad finnes inom underklassen, så gör man därmed hela vårt lands ekonomiska och kulturella utveckling en kanske större tjänst än på något annat sätt, under det att det utan tvivel är en stor förlust, om man skall låta många av dessa begåvningar inom underklassen praktiskt taget multna bort, utan att lander får någon egentlig nytta av dem. Jag skulle våga påstå för min del, att i riksdagen beviljas det icke många anslag, som äro så *direkt produktiva* som detta anslag till rante fria studielån, och jag tillåter mig, mina herrar, att vädja till kammaren att bifalla reservationen. Det rör sig dock blott om ett ganska blygsamt tillägg för att kunna hålla tilloppet av sökande begåvningar ungefär lika stort som under de föregående

ären, och jag kan meddela, till den kraft och verkan det kan hava, att andra kammaren utan votering tagit den reservation, till vilken jag härmed ber att få yrka bifall. Jag tror det skulle hedra första kammaren, om den gjorde på samma sätt.

*Kapitalökning för fonden för rän-
tefria studie-
lån.*

(Forts.)

Herr S w a r t z: Ja, efter den föregående ärade talarens anförande är det ju ej så vidare roligt att komma med ett uttalande, som efter hans uppfattning skulle gå i motsatt riktning mot vad som hedrar första kammaren, men jag måste i alla fall såsom representant för statsutskottet framställa den syn på saken, som statsutskottet här har haft.

Det är ingalunda så, att statsutskottet på något sätt har underskattat betydelsen av och avsikten med det anslag, som här är ifråga, men statsutskottet har haft den uppfattningen, att man därvidlag i främsta rummet har att lita till den förberedande gallringen med avseende på de många olikartade anspråk på anslag, vilka framställts icke minst inom den åttonde huvudtiteln, den gallring som gjorts av den ansvarige och högste ledamoten av de arbeten som ligga under denna huvudtitel, d. v. s. av ecklesiastikministern, och då det ej från det hållet framställts yrkande om ökat anslag på denna punkt, har man i statsutskottet ansett det vara något egendomligt, om man i detta fall skulle giva åtskilligt mera än vad ecklesiastikministern ansett, under det att man på många andra punkter prutat ner de anslagskrav, som från hans sida blivit framställda. Detta har varit anledningen till statsutskottets avstyrkande av motionen.

Vad nu beträffar att en hel del sökande skulle bli lidande, om ej anslaget höjdes till 250,000 kronor, så är det alldeles klart. Jag skulle vilja säga, att en hel del sökande skulle bli lidande, om ej anslaget höjdes till 500,000 kronor! Detta är ett sådant anslag, som man mycket väl kan finna användning för, jag skulle kunna säga i nästan hur stor utsträckning som helst. Men en annan fråga är, om det kan vara lämpligt att fortsätta i en alltför kraftig stil med höjandet av dessa anslagsbelopp genom att på det sättet giva ett underbetyg åt strävandena från regeringshåll att med hänsyn till de finansiella förhållandena söka rätta munnen efter matsäcken. Att den uppfattningen slagit igenom jämväl på sådant håll, som varit synnerligt intresserat och i första hand varit i tillfälle att bedöma verkan av åtgärder i den ena eller andra riktningen på detta område, det framgår därav, att inom fjärde avdelningen i statsutskottet, som haft denna sak att bereda, finnes det en medlem av den nämnd, som har att pröva och avgöra angående ansökningar om lån från denna fond. Han har naturligtvis haft intresse av, att fonden måtte höjas och komma upp så snart som möjligt i ett högre belopp, men han har med hänsyn till de synpunkter, som man även från andra håll måste anlägga på en anslagsfråga av denna beskaffenhet, funnit sig böra instämma i det slut, till vilket utskottet kommit, och som resulterat i avstyrkande av motionen. Det kan sålunda ej i någon mån anses vara något slags motvilja mot själva saken, som skulle finna sitt uttryck i ett bifall till vad statsutskottet här på grund av Kungl. Maj:ts propo-

Kapitalökning för fonden för räntefria studielån.

(Forts.)

sition har föreslagit, och jag kan därför ej alls finna, att det på något sätt skulle minska den heder, som tillkommer första kammaren, om man även i detta fall låter de synpunkter gälla, som i så många andra fall under denna riksdag hava vunnit beaktande, då det hetat: "sakta i backarne!"

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wigforss: Ja, det är såvitt jag förstår alldeles uppenbart, att det enda skäl, som skulle kunna förmå denna kammare till att bifalla utskottets hemställan och avslå reservationen, är det, som nu har anförts av herr Swartz. Det är klart, att i en situation som denna måste man väga alla förslag mot varandra. En finner det ena värt bifall och en annan det andra. Jag kan också instämma med den föregående talaren däri, att man kan lika väl finna användning för 500,000 som för 50,000 kronor. Om jag skulle våga yttra mina innersta tankar, så skulle jag säga, att jag hoppas få uppleva den dag, då i stället för dessa tusen det står miljoner efter de 50, som reservanterna vilja ha för detta ändamål. Det är helt enkelt därför, att jag tror, att det faktiskt icke finnes någon kapitalplacering, som från rent ekonomiska synpunkter är bättre än den placering, som man lägger ner i denna, som den förste talaren sade, största naturtillgång samhället har. Jag skall be att bara med ett par ord få fästa kammarens uppmärksamhet vid ett förhållande, som gör, att denna naturtillgång i mycket större grad än alla andra naturtillgångar försummas av dem, som ha om hand att placera landets kapital. Det är verkligen så, att det är ett egendomligt förhållande med den naturtillgång, som heter folkets naturliga begåvning. Man skulle kunna säga, om man ville vara paradoxal, att i det fallet skulle vi vara bättre ställda i samhället, om vi fortfarande hade kvar livegenskapen eller till och med slaveriet. Därför nämligen, att om jag har en livegen eller en slav, som jag kan betrakta som min personliga egendom, så kan jag använda de nödvändiga medlen för hans utbildning med visshet om att jag får avkastningen av denna utbildning. Emellertid ha vi nu kommit in i sådana samhällsförhållanden, där ej längre den ena människan på detta sätt kan förfoga över avkastningen av den andra människans begåvning, och det är faktiskt detta, som utgör den stora svårigheten i vårt nuvarande samhälle att få en verklig kapitalplacering i människors naturliga begåvning. Det finnes i detta fall en parallell, som helt visst många av kammarens ledamöter kunna uppskatta, nämligen parallellen med en fattig jordbrukare, som arrenderar ut sin jord, och en rik man, som arrenderar den av honom. Den fattige jordägaren har ej råd att lägga ned pengar på jorden. Den rike har ej tillräckligt intresse av det, därför att han ej har någon säker besittningsrätt. Därför bli ej heller därvidlag naturtillgångarna utnyttjade. På samma sätt här. Den fattiga begåvningen kan ej själv skaffa sig möjligheter till utbildning. Den, som skulle låna ut pengar, har ej någon säkerhet att få igen dessa. Han har framför allt ej säkerhet att

få hela den avkastning, som denna kapitalplacering faktiskt skulle medföra. Det är det, som gör, att man ej kan lita på den enskilda företagsamheten vid utnyttjandet av denna tillgång, som samhället har, och det är därför, som det för samhället är nödvändigt att gripa in, om vi verkligen skola få en tillräcklig avkastning av dessa naturliga begåvningar. Vi få komma ihåg, att det allmänt klagas över bristen på duktigt folk. Det finnes säkerligen ingenting, vare sig det rör enskild eller allmän tjänst, som man klagat över så mycket som däröver, att man ej kan få tag i det dugande folket, men ingen tror väl, att det är brist på naturlig begåvning, som vållar detta, utan alldeles tydligt är det bristen på den nödiga utbildningen. I gamla tider var det så, att man levde i små samhällen, där man kände varandra, och där en lovande pojke hade icke bara sina släktingar utan också sina bekanta och andra att få hjälp av på ena eller andra sättet. I samma mån som samhället tillväxt och blivit mera invecklat och människorna kommit på större avstånd från varandra, så är det alldeles uppenbart, att dessa utvägar blivit mer och mer stängda, och det är här, som man har att söka huvudledning till att det blir samhället självt, som måste träda i stället för den enskilda välvilja, den enskilda företagsamhet, som man hittills haft att lita på.

Kapitalökning för fonden för rän-tefria studielån.
(Forts.)

Jag skall ej säga mer än ett ord till, och det är, att det är ganska egendomligt, att det skall vara från den socialdemokratiska sidan, som en sådan sak tages upp såsom ett verkligt allvarligt intresse. Det är ju i grund och botten så, att man skulle kunna säga, att denna politik att plocka fram de stora begåvningarna, de goda huvudena här i landet och giva dem en längre utbildning och placera dem på mer eller mindre ledande poster i samhället, det är den verkligt konservativa politiken, ty den innebär i grund och botten att understödja den tendens till ständscirkulation, som är, skulle man kunna säga, det nuvarande samhällets livsprincip. Man kan alltså från det håll, som jag representerar, gärna säga, att det är förbundet med vissa risker att på detta sätt plocka bort duktigt folk från de fattigare folklagren, från arbetarklassen. Därför nämligen, att man alldeles säkert löper risken, att när de fått denna längre utbildning, komma de att bli främmande för den klass, från vilken de utgått, eller kanske uppträda som fiender, skulle man kunna säga, till denna klass. Men jag tror, att man till arbetarklassens heder kan säga, att den är beredd att taga den risken därför, att den sätter de gemensamma samhällsintressena över den risk, som kan uppstå för klassen själv. Och om man från den sida, som jag representerar, är villig att taga denna risk, så förefaller det, som om man också från den andra sidan borde vara beredd att taga den lilla uppoffring i ekonomiskt hänseende, som detta mycket lilla anslag innebär.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr Bergqvist: Herr greve och talman! Då jag ej varit i tillfälle att delta i utskottets behandling av denna fråga, har jag ej

Kapitalökning för fonden för räntefria studielån.

(Forts.)

heller haft tillfälle att deklarerat min ståndpunkt i densamma. Jag har ett mycket stort personligt intresse för dylika studielån. Jag har det först och främst på grund av reminiscenser från min egen studietid och svårigheten att skaffa medel för att kunna fortsätta mina studier. Men jag har också fått det sedermera, därför att jag något litet har sysslat med dylika ting. Jag har nämligen i Norrbottens läns landsting för åtskilliga år sedan väckt motion om studielån åt seminarieelever, och jag hade verkligen den gången lyckan att bli bönhörd över hövan, ty landstinget gav ett större anslag än vad jag begärt. Sedan ha dessa anslag förnyats år efter år, varvid alltid följts den princip, att de för varje år höjts. Man har beräknat, att de skulle behöva höjas ungefär 5 år. Därefter, när de första låntagarna börja på att betala in sin skuld, beräknas det, att man skall kunna stanna någon tid vid det belopp, vartill man kommit, och sedan sänka anslaget. Jag har också tagit för givet, att om man skall nå den åsyftade effekten med de lån, som riksdagen beviljat till fattiga studerande, man måste följa ungefär samma taktik. Anslaget gavs första gången för år 1919 med 100,000 kronor, sedan för år 1920 med 150,000 kronor och för innevarande år med 200,000 kronor. Det är sålunda nu tre år, varunder anslaget varit i verksamhet. Enligt min uppfattning är det alldeles nödvändigt, att man åtminstone under de fem första åren höjer beloppet, så att nya lånesökande kunna ha någon utsikt att få del av dessa lån. Det är sant, att vi ju leva i brydsamma statsfinansiella förhållanden, men det är i alla fall här ej fråga om att skänka bort pengar, utan bara om att förskottera sådana i form av lån. Dessa pengar skola ju komma tillbaka, och ehuru väl det kan vara svårt för staten att skaffa dem, så böra de ytterligare 50,000 kronor, som i reservationen äro ifrågasatta, ej spela någon synnerligen stor roll för staten. För fattiga studerande åter spela de utan tvivel en ingalunda oväsentlig roll.

Jag skall ej upptaga tiden med att söka behandla spörsmålet från några vidare synpunkter. Jag har endast velat deklarerat, hurudan min uppfattning är av denna fråga, och hur jag anser, att riksdagen bör behandla den. Enligt min mening måste sålunda anslaget i år sättas högre än i följ och nästa år ytterligare sättas högre än innevarande år. Sedan har riksdagen möjlighet att stanna, när betalningarna börja inflyta, och omsider gå tillbaka till ett lägre belopp. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Lindhagen: Jag har begärt ordet egentligen för att göra en erinran till samtliga föregående talare, och jag skall börja med att förklara, att jag för min del naturligtvis kommer att rösta för bifall till reservationen.

Det är ju dock så ställt här i samhället, att vi så att säga giva studielån gratis åt dem, som hava råd att börja, genom den fria undervisningen vid universiteten och annorstädes, och därigenom giva vi också fria studielån åt en hel mängd obegåvade människor. Det är på tiden, att

vi låta dessa studielån komma även de begåvade till godo, som ju äro, *Kapitalökning för fonden för räntefria studielån.* vilket här redan anförts, en tillgång hos nationen. Det är alltid ett framsteg.

Men vad jag begärde ordet för var egentligen för att säga, att jag icke kan instämma exempelvis i herr Möllers sats, som också på visst sätt understrukits av herr Wigforss, nämligen att begåvningarna äro en av nationens största tillgångar. Det är att sätta begåvningens diktatur över de stora massornas sjäsliv. Den största naturtillgång en nation har är, såvitt jag förstår, alla människors rättsmedvetande, och det är något helt annat än begåvning. Detta rättsmedvetande kan odlas och främjas och taga gestalt, men om man underlåter detta och bara främjar begåvningen i nationen, kommer det slutligen att visa sig vara en dålig ekonomi. Genom att man på det sättet driver satsen om begåvningens betydelse, blir det snarare så, att den ensam får diktatur och makt, så att den ifrån en god början slutar med att inrikta sig på rena kanaljerier. För sådana vill det också begåvning till.

Alltså: efter herr Wigforss' många miljoner kommer den miljard, som skall tillgodose och skaffa fram alla människors naturliga rättsmedvetande, och detta är lika starkt och ofta till och med mycket starkare hos den "obegåvade" än hos den "begåvade".

Herr Bäckström: Herr talman, jag begärde ordet med anledning av de synpunkter, som herr Swartz anlade på denna fråga. Jag är herr Swartz' kollega i statsutskottet, men kan icke dela hans synpunkter härvidlag.

Herr Swartz menar, att här har icke Kungl. Maj:t begärt mera än 200,000 kronor och det är därför icke lämpligt att höja beloppet på framställning av enskild motionär. Ja, men detta resonemang, herr Swartz, som vi ofta höra, beror väl därpå, att man menar, att vi icke kunna överblicka konsekvenserna. Man har i regel ej haft tillfälle att sätta sig in i saken närmare. När Kungl. Maj:t icke vill gå längre än till ett visst belopp så måste, menar man, detta hava särskilda grunder, och utskottet vill då ogärna giva sig in på en prövning av konsekvenserna. Denna fråga är ju dock så ytterst lättfattlig: det gäller endast huruvida man anser sig hava råd att lämna 50,000 kronor mera till dessa studielån. Det är en ren smaksak eller hjärtesak, om jag så får säga. Vad det beträffar, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet kunde befaras taga ett nederlag i denna fråga hårt, så får jag säga, att jag tror, att icke ens herr universitetskanslern Swartz skulle taga det hårt, om han lede nederlag i denna fråga; jag tror säkert, att båda dessa herrar skulle finna det vara ett bland de lättaste att bära av de nederlag, som de upplevat i riksdagen.

Jag hemställer till kammaren, om den icke ville låta sitt hjärta tala och i denna fråga ej anlägga sparsamhetssynpunkten så hårt, som man här har gjort. Detta är icke ett ämne, som lämpar sig därför. Jag ber speciellt att få rikta detta till herr Kvarnzelius!

Kapitalök-
ning för fon-
den för rän-
tefria studie-
lån.

(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Jag har ej varit i tillfälle åhöra hela denna diskussion, men jag har hört tillräckligt för att förstå, på vilka strängar det spelas här.

För min del vill jag allmänneligen säga, att jag givetvis anser det i hög grad önskvärt, att de begåvade få tillfälle att komma i åtnjutande av den allra bästa utbildning och undervisning, men å andra sidan får man väl icke förbise, att förhållandena äro sådana, att de, som gå den lärda banan, i regel få vara beredda på — om de icke hava medel själva — att ikläda sig en ganska stor skuld, som de sedan skola dragas med. Om de låna pengarna av staten eller av enskild, så kvarstår i alla fall att de hava en skuld, och man kan ju sålunda icke säga, att man icke har anledning att vara litet försiktig, så att man icke stimulerar en större tillströmning till denna bana än som är rimlig med hänsyn till att de studerande skola kunna på ett praktiskt sätt utnyttja de kunskaper, som de förvärva sig, ty i annat fall blir det väl lätt ett lärt proletariat, som kanhända icke blir så synnerligen behagligt för vederbörande själva framdeles.

Nu är det så, att detta anslag är jämförelsevis nytt, och det är riktigt, som biskop Bergqvist sade, att det tillsvidare skall successivt växa år efter år, till man kommit så att säga i jämviktsläge, då icke längre de årliga tillskotten behöva höjas. Då man emellertid tager del av det stora antalet sökande, så förefaller det något sangviniskt att såsom biskop Bergqvist säga, att man om ett par år skulle komma upp i detta jämviktsläge — för så vitt man icke alltid skall räkna med att flertalet av de lånesökande skola avvisas. Då det nu är ett så stort urval och då man icke kan tillgodose alla, så är det för övrigt icke alldeles säkert, att det alltid blir de bästa begåvningarna, som verkligen få komma i åtnjutande av dessa lån. Jag har redan tillräcklig erfarenhet av denna sorts statsunderstöd på grund av de massor av skrivelser, som jag fått mottaga från vänner och målsmän till sökande och vari det begäres, att man skall lägga ett gott ord för deras skyddslingar för att de skola få ett dylikt lån, och jag är övertygad om att många av kammarens ledamöter fått sådana skrivelser som väl även förmedlas vidare till den nämnd, som skall bedöma dessa låneansökningar, och givetvis är det ett mycket grannlaga uppdrag, som denna nämnd har att handhava.

Nu har Kungl. Maj:t begärt 200,000 kronor och reservanterna vilja höja detta belopp ytterligare. Situationen är ekonomiskt sådan, att man är tvungen att spara även på de små beloppen. Man kan ju säga, att på denna budget, med den omspanning den har, spela 50,000 kronor icke så synnerligen stor roll, men vid andra tillfällen hava motsvarande belopp tillmätts stor betydelse, och man måste väl hava någon konsekvens i sitt handlingssätt. Man får icke, bara därför att man tycker att det gäller ett behjärtansvärt ändamål, låta känslorna alldeles löpa i väg med det sunda ekonomiska förståndet. Staten skall låna dessa pengar själv, och det är sannerligen nu icke någon lätt sak att låna pengar för statsverkets vidkommande. Det är många stora behov, som ännu icke blivit fyllda,

och huru dessa skola kunna fyllas, är i närvarande stund alldeles omöjligt att säga. Jag kan icke se, huru det skall bliva möjligt att fylla alla dessa lånebehov, och att då bara säga, att detta icke är några direkta statsutgifter utan endast utlåning av medel, det är att taga för lätt på denna fråga, låt vara, att det bara rör sig om 50,000 kronor.

*Kapitalökning för fonden för rän-
tefria studie-
lån.*

(Forts.)

Det förefaller mig, som om det icke alls skulle åstadkomma några samhällsvådliga verkningar, om man nu låter det gå i ett litet försiktigare tempo även på detta område. Då det ju icke är fråga om någon nedsättning av beloppet, så synes det mig, att man bör kunna följa vad statsutskottets majoritet här förordar, och att man icke behöver visa sig generösare än Kungl. Maj:it och statsutskottet varit.

Det är visserligen sant, att när denna lånefond lades upp, så förut-sattes i den allmänna planen för densamma, att de, som börjat få lån i densamma, skulle få fortsatta sådana till en viss grad, men det har hänt mycket sedan den tiden och det förefaller mig, att det kan vara tillräckligt i dessa dyra tider, att man tillgodoser dem, som redan fått lån, så att de kunna få fullborda sin utbildning, och att man är något sparsammare i fråga om att taga in nya låntagare, som sedan även de komma att behöva låna mer under en viss tidsperiod.

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Möller: Herr talman! Jag har tillåtit mig att begära ordet en gång till med anledning av den siste ärade talarens anförande. Jag hade nämligen icke väntat mig, att man skulle gå utanför ramen av de skäl, som herr Swartz gav för statsutskottets ståndpunkt, men den siste ärade talaren har ju med verklig energi, för att icke säga entusiasm, gått emot den lilla förhöjning med 50,000 kronor, som i reservationen föreslås.

Vad departementschefens, herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, ståndpunkt beträffar så är det väl icke alldeles utslutet, att det, att han icke begärt någon förhöjning, kan bero på ett förbiseende helt enkelt, att det sålunda kan vara helt enkelt ett misstag i en så pass stor budget som åttonde huvudtiteln. Jag kan naturligtvis icke yttra mig i den saken, men jag är säker på att professor Bäckström hade rätt, då han gav uttryck åt den åsikten, att departementschefen icke skulle taga ett bifall till reservationen som något nederlag att gråta över, utan snarare tvärtom som en uppmuntran.

Herr Kvarnzelius vågade sig på en sådan argumentation som den, att om man beviljade denna lilla ökning nu, en naturlig ökning, sådan som den har fortgått under årens lopp, så skulle detta stimulera folk att i större mängd draga sig in på studiebanan, som redan vore i mer eller mindre grad överfylld. Ja, om man kan läsa ut något sådant ur de siffror, som finnas beträffande antalet ansökningar och beviljade lån, så må jag säga, att jag över huvud icke kan förstå resonemanget.

Man har under de år jag förut nämnde haft ansökningar från respektive 713, 695 och 694 sökande, och av ansökningarna hava varje år måst

*Kapitalök-
ning för fon-
den för rän-
tefria studie-
lån.*

(Forts.)

avslås betydligt över 600, under det att resten har kunnat beviljas. Tror man verkligen att, med den ytterst ringa proportion i vilken ansökningar efter hittills gällande principer kunnat beviljas, man skulle särskilt stimulera ungdomen att söka sig in på studiebanan, så undrar jag, om man icke begår ett betänkligt misstag.

Det är icke på så sätt, herr Kvarnzelius, att vi, som förorda reser-
vanternas förslag, hava låtit känslorna löpa bort med det sunda ekono-
miska förnuftet. Vi äro tvärtom övertygade om att det icke finns någon
sundare ekonomi än att befordra den möjlighet, som här föreslås, att låta
åtminstone ett 40-tal flera kunna komma i åtnjutande av studielån än
som är möjligt enligt utskottets förslag.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr H e l l b e r g: Herr talman! Det är ju uppenbart, att det be-
hövs alldeles särskilda skäl för att man skall kunna rösta för bifall
till en sådan höjning utöver vad regeringen har föreslagit, som här på-
yrkas i reservationen, allra helst under en tid, då sparsamheten med all
rätt gör sig så starkt gällande som för närvarande. Men det förefaller
mig som om i detta fall verkligen alldeles särskilda skäl föreligga.

Jag följde med mycken uppmärksamhet herr Möllers anförande och
de siffror han framdrog, och dessa siffror har jag inte hört någon söka
vederlägga. Jag undrade, när herr Swartz hade ordet, om han skulle
komma med någon gensaga emot dem, men jag märkte inte någon så-
dan.

Av dessa siffror synes det mig framgå, att om nu inte det anslag,
som i reservationen påyrkas, blir beviljat, så blir konsekvensen, att de
nya låntagarna i år komma att sjunka starkt i antal — jag vet inte så
noga, men jag antager, att de bli en 20—30 i stället för att de under
föregående år hava uppgått till omkring ett 80-tal. Det skulle sålunda
i viss mån bliva en strypning av det studieunderstöd, som riksdagen be-
slutat bevilja, om man nu inskränker sig till att allenast lämna 200,000
kronor.

Det förefaller mig, som om den ärade talaren på Norrbottensläns-
bänken har alldeles riktigt klargjort att, när man har givit sig in på den
här vägen och därest man vill år efter år uppnå samma resultat, med
nödvändighet en viss stigning måste försiggå intill en viss punkt, varvid
sedermera anslaget kan hållas uppe, tills det sedan successivt nedgår,
när de, som hava fått lån, börja återbetala dem.

Jag kan för min del alltså inte finna, att det är någon som helst
grund för den ärade utskottsordförandens tal om att det skulle bliva en
för stark tillströmning, om man beviljade det här påyrkade högre an-
slaget, att man skulle locka in för många på lärdomsbanan, att man
skulle skapa ett lärt proletariat o. s. v. Det har av den nästföregående
talaren tillräckligt påvisats, huru försvinnande liten procent av alla de
sökande, $\frac{1}{8}$ eller $\frac{1}{9}$, som kommer i åtnjutande av detta anslag, och
jag tror mig för övrigt veta, att anslaget inte gives bara för s. k. lärda
studier utan även för studier av mera praktisk natur.

Det synes mig sålunda, att det, som sagt, föreligger verkliga skäl för att här gå med på den höjning av utskottets förslag, som påyrkas. Jag skall inte ingå på frågan om själva det behjärtansvärda i att bevilja sådana här studieunderstöd. För mig har det alltid syntts vara en samhällsangelägenhet av allra största vikt att på alla platser få de rätta och de bästa begåvningarna, och därvidlag vill jag mot min ärade vän herr Lindhagen säga, att jag inte i minsta mån kan förstå, att man på något vis skadar den angelägna utvecklingen i moraliskt avseende därigenom att man sörjer för att de bästa begåvningarna komma fram till de platser, som de förtjäna att bekläda.

Men man måste ju även taga hänsyn till sparsamhetsfrågan, och utskottets ärade ordförande sade, att 50,000 kronor ju alltid äro 50,000 kronor. Det är en sak, som naturligtvis inte kan bestridas. Men jag vill, å andra sidan, för min del instämma i det av en föregående talare uttalade omdömet att denna kapitalplacering, om jag så får kalla den, är av synnerligen förmånligt slag, dels på grund av den effekt, som den omedelbart åstadkommer — och främst därför — men också därför att vi kunna beräkna att, då väl de bästa begåvningarna i regel äro de ordentligaste och samvetsgrannaste, dessa så snart de kunna komma att återbetala sina lån. Det kan vara motiverat också att erinra om att vi under den förra punkten på föredragningslistan inbesparade 450,000 kronor utöver vad statsutskottet föreslagit, och om vi nu skulle av de 450,000 kronorna giva ut 50,000 kronor till detta mycket behjärtansvärda ändamål, tycker jag i alla fall, att sparsamheten har fått sitt vid detta tillfälle.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Wigfors: Jag skall icke förlänga debatten, men jag vill dock understryka vad den siste ärade talaren sade, att det här icke kan bli fråga om att lura folk in på den lärda banan, ty här gäller det vilken som helst utbildning, alltså även det slag av utbildning, som vi kanske framför allt behöva i vårt land, nämligen utbildning åt tekniskt och ekonomiskt håll. Om då de unga vilja taga riskerna själva, tycker jag icke statsmakterna behöva anse, att det är så farligt att skaffa dem denna högre utbildning, ty de komma ju att betala igen lånen. Faktum är, att det lönar sig att studera.

Så nämnde herr Kvarnzelius, att det icke vore säkert, att de bästa begåvningarna erhöles lånen och att det vore svårt att välja mellan de sökande, men jag vill påpeka, att departementschefen säger, att "Av nämnda antal sökande voro, utöver dem, som tilldelats studielån, ganska många synnerligen väl kvalificerade för erhållande av sådana lån."

Ingen vet bättre än jag, att det ofta är ofantligt svårt för att icke säga omöjligt att rätt bedöma, vilket som är bäst, att låta den ene eller den andre få fortsätta, men då man har tillräckligt många ändå, en hel rad, som kunde kommit i åtanke, men som icke få understöd, så kan man känna sig lugn för att icke hava begått något större misstag.

Kapitalökning för fonden för rinfria studielån.
(Forts.)

Kapitalök-
ning för fon-
den för rän-
tefria studie-
lån.

(Forts.)

Som kammaren kommer ihåg, ha vi behandlat en hel del frågor, som äro en naturlig följd av den kris, som nu råder. Understöden åt arbetslösa och nödhjälpsarbetena äro sådana förtvivlat svåra problem, därför att vi icke i detta ögonblick kunna säga, vad som är förnuftigast att använda pengar till. Om vi kunde vara säkra på att resultatet bleve gott av att hålla den ena eller den andra industrien i gång, då kunde vi lugnt låta dem fortsätta att arbeta på lager. Om dylika arbeten med säkerhet kunde antas giva verklig avkastning på pengarna, då skulle en stor del av de svåra problemen om nödhjälpsarbetena vara avhjälpda. Nu få vi i stället söka lägga ned de pengarna på något sådant som skogsplantering, som skall giva avkastning om en 50 à 60 år. Här är det fråga om ett visserligen litet antal unga män och kvinnor, som, om de icke få studielån, komma att kastas ut på den allmänna arbetsmarknaden och konkurrera med andra. Är det då icke bättre att säga dem: "här kunna ni få låna för att fortsätta edra studier; vi äro säkra på att det kommer att giva avkastning!" På det sättet ha vi funnit ett nödhjälpsarbete, om jag så får säga, som är en säker kapitalplacering.

Alltså: även från rent ekonomisk synpunkt förefaller det, som om kammaren utan någon som helst fruktan borde kunna gå med på reservanternas förslag.

Herr Lindhagen: Jag glömde en erinran, som jag hade tänkt göra i mitt förra anförande. Herr Kvarnzelius framhöll såsom ett skäl mot bifall till reservanternas förslag, att den skolundervisning, som bereddes folket i allmänhet, väl ändå icke vore så undermålig, att man behövde tillgripa sådana åtgärder som de här ifrågavarande. Jag kan aldrig tänka mig, att herr Kvarnzelius menade allvar med detta uttalande. Den undervisning, som i regel beredes folkets barn här i landet, är verkligen icke sådan, att de på något sätt kunna anses genom densamma tillräckligt tillgodosedda i sina egna och samhällets anspråk på att de skola göras fullt andligt rustade för livets kamp.

Herr Kvarnzelius framhöll vidare, att det icke är säkert, att med detta anslag kommer att tillgodoses just de bästa begåvningarna. Herr Kvarnzelius är dock oupphörligt med om att bevilja miljoner till avlöningar åt ämbetsmän för att man skall få de mest kvalificerade till våra ämbeten. Men jag frågar herr Kvarnzelius: Är det då säkert, att man alltid genom att man beviljar dessa anslag får den för ämbetet bäst skickade personen på olika poster? Nej, herr Kvarnzelius, det får man visst icke. Det kanske rent av är undantag, att man får den bäst skickade till ett ämbete. Varför skall man då i denna fråga rida upp på ett sådant skäl och uppställa så ofantliga hinder för denna sak?

Jag menar, herr talman, och det var den erinran jag ville göra, att den fråga, som här diskuteras, är en förkänning av den stora skolfrågan, uppfostrings- och undervisningsproblemet, det är en famlande framryckning mot det oundgängliga — en likvärdig uppfostran för alla folkets barn. När vi lösa det problemet, kommer också den sak vi nu

ha före att reda ut sig på ett mycket bättre sätt. Men när statsmakterna icke vilja vara med om att på allvar taga itu med det stora undervisningsproblemet, är det icke för mycket, om de åtminstone famla sig fram efter linjer, som dock innefatta ansatser till en verklig rättvisa.

En framställning, som syftade till en likvärdig uppfostran för alla landets barn, har senast i år gjorts här i kammaren. Den vann emellertid icke kammarens bifall och fick icke heller uppenbart understöd från någon annan än motionären själv. En annan motion i skolfrågan, som väckts här i kammaren, har dock bifallits av denna kammare och gått till andra kammaren, nämligen att man skulle undersöka huruvida undervisningen vore ordnad så, att på skolans högre stadier de andliga och fysiska krafterna hos barnen bäst tillgodosåges. Då denna fråga behandlades i andra kammaren, tournerades diplomatiskt från det mest auktoritativa håll saken där — det var herr Värner Rydén, som anlade dessa synpunkter — att denna fråga om överansträngning, mångläseri och för stor specialisering i skolorna vore en de rikas fråga gentemot de fattiga — alldeles som om icke frågan om hur skolan bör vara organiserad lika mycket gäller dem, som trots att de äro fattiga, få tillfälle att gå i skolan. Men den framställning, som verkligen berörde de rikas och fattigas rätt i detta avseende kom som nämnt endast att behandlas i första kammaren, och den talare, som där framförde de Rydéniska synpunkterna, yttrade i debatten icke ett enda ord till förmån för en likvärdig uppfostran för alla landets barn. Så förhåller det sig med den saken, herr talman!

Jag ber nu att livligt få yrka bifall till reservationen, men jag vill emellertid på samma gång betona, att från de famlande försök som nu göras att åtminstone tillgodose begåvningarna — eller såsom herr Wigforss nyss ganska riktigt uttryckte det, de bästa begåvningarna för tekniska och ekonomiska ändamål — komma vi med dessa försök såsom en brygga fram på en mycket bredare front, där det gäller framför allt att tillgodose alla människors rättsmedvetande. Det är således icke blott för att tillgodose begåvningarnas rätt, som jag röstar för bifall till reservationen, utan för att tillgodose alla människors rätt. Jag hatar all diktatur över den stora evigt kujonerade massan — således också begåvningarnas diktatur.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Det har yttrats så mycket i detta ämne, att det icke återstår mycket att säga.

Jag vet, att det låter ganska kätterskt i mångas öron, men jag får uppriktigt bekänna, att jag i fråga om förevarande anslag ännu bibehåller en viss del av den skepticism, som första kammaren lade i dagen, då frågan första gången motionsvis fördes fram. Jag tycker, att man, så länge man ännu icke sett någon frukt av detta anslag, bör gå försiktigt fram, och jag anser icke som någon sådan frukt den omständigheten, att det inkommer anmälningar från kvalificerat folk i betydligt större utsträckning än som motsvarar de medel man har till sin disposition.

*Kapitalökning för fonden för rän-
tefria studie-
lån.*

(Forts.)

*Kapitalök-
ning för fon-
den för rän-
tefria studie-
lån.*

(Forts.)

Så kommer det alltid att bli, även om, som en talare på Göteborgsbänken antydde, detta anslag skulle komma att uppgå till miljonen.

Det har sagts mycket här, som jag skulle vilja uppehålla mig vid men som jag icke skall söka vederlägga för att icke alltför mycket förlänga debatten. Men när man här har slagit på den strängen — jag tror, att det var herr Hellberg, som gjorde det — att man sagt, att då man givit sig in på denna väg, bör man fortsätta, så vill jag säga, att det är just vad man gör, om man nu bifaller utskottets förslag. Man fortsätter då med samma belopp, som man förut beviljat och som Kungl. Maj:t även nu begärt. För övrigt tycker jag icke, att kammaren, att döma av det sätt varpå nyss föregående ärende behandlades, eljest är alltför ömsint av sig, när det gäller att fortsätta med beviljandet av anslag till ändamål, där man en gång börjat och uppmuntrat personer att göra försök. Här gäller det en sak, som enligt min mening ännu befinner sig på provningens stadium. De siffror, herr Möller anförde och som herr Hellberg frågade om de voro bekanta för oss i utskottet, äro oss icke främmande, allra helst som i denna frågas behandling på avdelningen deltog en medlem av den nämnd, som har att utdela ifrågavarande lån.

Huvudsynpunkten vid denna riksdag har väl i alla fall varit, att man varit tvungen att pruta så mycket som möjligt på de anslagsäskanden, som gjorts av Kungl. Maj:t, och många gånger har man prutat utan något annat skäl än just de finansiella förhållandena. Nog skall det då te sig bra eget, att riksdagen skulle på denna punkt öka anslaget med en fjärdedel utöver vad Kungl. Maj:t begärt. Jag tror icke, att detta vore konsekvent handlat.

Jag ber att på de skäl jag nu anfört få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Ollas: Herr greve och talman! Det torde vara onödigt att upptaga kammarens tid efter herr förste vice talmanens anförande, men jag kan ändå icke underlåta att, när jag nu fått ordet, säga ett par ord.

Här har man talat om de stora begåvningarna, och man har gjort sådana uttalanden som om det skulle bero helt och hållet på detta anslag, om de stora begåvningarna skulle kunna komma fram här i landet. Jag vill då fråga herrarna, hur det gick till innan staten började lämna ifrågavarande lån. Tappade vi bort de stora begåvningarna på den tiden? Nej, just på den tiden kommo de stora begåvningarna fram. Då behövde de icke underkasta sig provning och gallring av en särskild nämnd, utan de togo sig fram själva, även de som uppväxte under de samsta ekonomiska omständigheterna. Det var begåvningen, som gjorde sig gällande, och de kommo fram.

Herr Lindhagen förordade sin gamla kända väg; han struntade i begåvningen. Han ville, att alla människor skulle ha tillfälle till att erhalla studentutbildning. Ja, men nog förefaller det mig besynnerligt

att fordra, att alla människor skola bliva studenter. Jag har för min del icke fått någon annan undervisning än den jag fick i en ambulerande folkskola med en vicekorpral till lärare, och jag har ändå kravlat mig fram. Nu kan jag icke skryta med vare sig begåvning eller kunskaper, men jag har i alla fall tagit mig fram, och jag tror, att det passar bättre för mina likar och efterträdare, som skola sköta jorden, om de få nöja sig med vanlig folkbildning, än om de skola gå samma väg som herr Lindhagen.

Kapitalökning för fonden för ränstefria studielån.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr O. U. B. Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och ansgogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 82, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr O. U. B. Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 50.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 84, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående bidrag till förräntning och amortering av fackskolans för huslig ekonomi i Uppsala byggnadsskuld.

Bidrag till guldande av fackskolans för huslig ekonomi i Uppsala byggnadsskuld.

Detta memorial lydde sålunda:

"I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t under punkten 152 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att såsom bidrag till förräntning och amortering av fackskolans för huslig ekonomi i Upp-

Bidrag till gäldande av fackskolans för huslig ekonomi i Uppsala byggnadsskuld.
(Forts.)

sala byggnadsskuld bevilja ett anslag av 25,000 kronor samt därav anvisa på extra stat för år 1922 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 5,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

Utskottet hade i sitt utlåtande nr 8 A punkten 152 hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte vinna riksdagens bifall.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren visat punkten åter till utskottet, under det att andra kammaren bifallit vad utskottet under samma punkt hemställt.

Med anledning av vad sålunda förekommit får utskottet hemställa, att första kammaren må fatta beslut rörande punkten 152 i statsutskottets utlåtande nr 8 A."

Herr A l e x a n d e r s o n: Herr talman! Då jag var den som gav anledning till att kammaren vid ärendets föregående behandling beslöt återremittera ärendet till utskottet, vill jag nu tillkännagiva, att, med hänsyn till den mycket stora majoritet varmed utskottets hemställan bifölls i andra kammaren, jag i ärendets nuvarande skick finner det lönlöst att framställa något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls utskottets i punkten 152 av utlåtandet nr 8 A gjorda hemställan.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande arrende av fideikommissjord.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik dels ock i anledning därav väckt motion.

I detta utlåtande hade utskottet till en början anfört:

"Genom en den 11 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 278, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av i statsrådet fört protokoll, begärt riksdagens yttrande över propositionen bifogat, här

nedan intaget förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft en i anledning av densamma inom andra kammaren av herr Hederstierna väckt motion, nr 292.

Beträffande grunderna för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till propositionen.

I fråga om vad motionären hemställt samt vad han till stöd för sitt yrkande anfört får utskottet hänvisa till motionen, i den mån densamma icke finnes återgiven här nedan.

I en vid innevarande riksdag tidigare väckt motion, nr 125, har herr Hederstierna föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta om utredning och till riksdagen inkomma med förslag därom, att innehavare utav lastautomobil av viss tyngd i regelbunden trafik måtte åläggas att bidra till underhåll av allmän väg, som med automobilen befares. Med hänsyn till pågående utredning i ämnet avstyrktes motionen av jordbruksutskottet i utlåtande nr 27. Vid behandling av utskottets utlåtande i kamrarna upplystes emellertid, att ovan avhandlade proposition komme att avlämnas till innevarande riksdag, och kamrarna beslöto fördenskull återförvisa utlåtandet till jordbruksutskottet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 277, har vidare herr Sundling hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning dels om bättre kontroll över automobilhastigheten å allmän väg på landet dels och hur förstörelse av allmän väg genom automobils framförande i otillåten hastighet skall kunna hindras samt att Kungl. Maj:t måtte snarast vidtaga härför nödiga åtgärder. Denna motion har hänvisats till behandling av tillfälligt utskott."

Andra lagutskottet hade i det föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen i anledning av det riksdagen för yttrande underställda förslaget till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik ävensom motionen II: 292 ansett, att nämnda förordning borde erhålla följande ändrade lydelse:

Förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik.

Härigenom förordnas, att § 13 mom. 6, § 20 mom. 3 samt § 30 i förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik skola erhålla följande ändrade lydelse:

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

§ 13.

Mom. 6. Automobil med större verkligt hjultryck vid full last än 2,500 kilogram må ej framföras å allmän väg utan särskilt tillstånd av Konungens befallningshavande i det län, där vägen är belägen. Ej heller må utan sådant tillstånd automobil framföras å allmän väg å landet, där fråga är om trafik, som ej är allenast tillfällig, samt automobilen eller densamma tillkopplad släpvagn vid full last har ett verkligt hjultryck, som överstiger 1,000 kilogram.

I samband med tillstånd till trafik, som i detta moment avses, äge Konungens befallningshavande fastställa de villkor, under vilka trafiken må äga rum.

§ 20.

Mom. 3. Myndighet, som enligt § 18 har att meddela trafiktillstånd, äger bestämma det högsta antal personer eller den största last, som vid varje tillfälle må befordras med automobilen, ävensom fastställa de villkor i övrigt, under vilka trafiken må äga rum.

(Utskottets förslag.)

§ 13.

Mom. 6. Automobil med större verkligt hjultryck vid full last än 2,500 kilogram må ej framföras å allmän väg utan särskilt tillstånd av Konungens befallningshavande i det län, där vägen är belägen. Ej heller må utan sådant tillstånd automobil framföras å allmän väg å landet, där fråga är om trafik, som ej är allenast tillfällig, samt automobilen eller densamma tillkopplad släpvagn vid full last har ett verkligt hjultryck, som överstiger 1,000 kilogram.

I samband med tillstånd till trafik, som i detta moment avses, äger Konungens befallningshavande fastställa de villkor, under vilka trafiken må äga rum, därvid Konungens befallningshavande jämväl må ålägga vederbörande att genom erläggande av viss avgift eller annorledes lämna skäligt bidrag till kostnaderna för vägunderhållet.

§ 20.

Mom. 3. Myndighet, som enligt § 18 har att meddela trafiktillstånd, äger bestämma det högsta antal personer eller den största last, som vid varje tillfälle må befordras med automobilen, ävensom fastställa de villkor i övrigt, under vilka trafiken må äga rum, därvid vederbörande jämväl må åläggas att genom erläggande av viss avgift eller annorledes lämna skäligt bidrag till kostnaderna för vägunderhållet.

(Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

§ 30.

Framföres automobil å väg, gata eller plats, varest automobilen icke må framföras,

eller brukas automobil i trafik, vartill särskilt tillstånd enligt § 13 mom. 6 erfordras, utan att dylikt tillstånd erhållits,

eller köres automobil med större hastighet än som i varje fall är medgiven,

eller brytes mot föreskrifterna i § 9 eller § 16 mom. 2, 4 eller 6, straffes den felande med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

Har förseelse mot § 16 mom. 2 skett i syfte att förhindra automobilens igenkännande eller föreligga eljest synnerligen försvärande omständigheter, må böterna höjas intill ettusen kronor eller till fängelse i högst tre månader dömas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juni 1921.

Herr Svensson, Carl Emil: Herr talman, mina herrar! Inom andra lagutskottet har jag för min del yrkat, att utskottet skulle i denna fråga bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Då jag icke varit i tillfälle att deltaga i utlåtandets justering, har jag icke heller blivit i tillfälle att giva denna mening uttryck i en reservation, som jag helst skulle hava önskat.

Jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på, att lagutskottet i denna sak har gått ett stycke längre än vad Kungl. Maj:ts förslagit. Man har icke stannat vid att godkänna den i propositionen innefattade principen, att viss automobiltrafik skall vara beroende av särskilt utav Konungens befallningshavande lämnat tillstånd, utan man har så tillvida gått längre, som man lagt i länsstyrelsernas hand att vid beviljandet av tillstånd, varom här är fråga, även pålägga vederbörande att genom erläggande av viss avgift eller annorledes lämna bidrag till kostnaderna för vägunderhållet. Det är mot denna princip, som jag icke kunnat undgå att hysa mycket starka betänkligheter. Över huvud taget måste det väl anses vara ganska betänkligt att lägga i länsstyrelsernas, en administrativ myndighets hand befogenheten att beskatta ett visst slag av trafik. Men oavsett denna rent principiella invändning, som kan göras, måste ju i praktiken följderna bliva den, att denna rätt att pålägga automobiltrafik vissa avgifter kommer att tillämpas mycket olika i olika län och att det hela kommer att för de i detta fall beskattade få karaktären av ett starkt godtycke. Jag har för min del en viss erfarenhet av hur olika man i länsstyrelserna i olika delar av landet ser på automobiltrafiken, huru det på ett eller annat håll finns mycket stark avoghet mot denna trafik över huvud taget, medan man i andra fall ser mera gynnsamt på densamma. Det är givet, att detta också kommer att få ett uttryck i den beskattning, som vederbörande länsstyrelser här få om hand att verkställa. Jag måste anse, att detta sätt att

Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)

Ang. ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik.
(Forts.)

ävägbringa den ordning, varigenom automobiltrafiken skall bli skyldig att deltaga på visst sätt i vägunderhållet, är alltför lättvindigt och till sina konsekvenser alltför farligt, och jag kan ändå knappast föreställa mig, att, även om det på vissa håll verkligen skulle föreligga någonting som kunde betecknas såsom ett nödläge, i det att de stora bilarna fullständigt förstöra vägarna, detta nödläge är av den beskaffenhet, att man nödvändigt skall tillgripa en sådan otillfredsställande anordning, då det ju icke kan dröja så synnerligen länge, innan det skall bli möjligt för statsmakterna att på ett mera rationellt sätt ordna hela frågan om automobiltrafikens deltagande i väghållningsbesväret. Det föreligger ju i detta avseende kommittéförslag utarbetade, åt vilka väl borde hinna givas den överarbetning, som kan vara nödvändig, i så god tid, att redan nästa års riksdag kan få behandla denna fråga.

Det är, som sagt, dessa synpunkter jag gjort gällande inom andra lagutskottet, men jag måste bekänna att jag icke vunnit något som helst understöd för mitt yrkande. Man har nog medgivit, att man naturligtvis kan hysa vissa betänkligheter mot att gå den av utskottet föreslagna vägen, men man har ändå velat gå den. För min del skall jag emellertid nu be att på de skäl jag här anfört få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr Schotte: Herr greve och talman! Det är uppenbart, att det förslag, som här är förelagt riksdagen, avser ett provisorium. Avsikten har varit att vinna vissa bestämmelser, som ansetts nödvändiga för starkt trafikerade trakter omkring städerna, framför allt omkring Stockholm, och att erhålla dessa bestämmelser så snart som möjligt utan avvaktan på den fullständiga revision av automobilförordningen, som är under utarbetande. För min del måste jag emellertid i likhet med den föregående talaren anse, att Kungl. Maj:ts förslag i detta fall vida är att föredraga framför det av utskottet framlagda.

Som kammaren finner, föreligga här tre olika förslag. Det ena är Kungl. Maj:ts förslag, som innebär att Konungens befallningshavande skall äga fastställa de villkor, under vilka trafiken må äga rum. Vidare föreligger ett förslag av en motionär, enligt vilket Konungens befallningshavande även skall kunna stadga skyldighet att ersätta de skador på allmän väg, som genom trafiken vållas. Slutligen hava vi utskottets förslag, som går längst och som avser icke blott ersättning för skada å väg utan innehåller, att Konungens befallningshavande jämväl må ålägga vederbörande att genom erläggande av viss avgift eller annorledes lämna skäligt bidrag till kostnaderna för vägunderhållet. Det blir enligt utskottets förslag fråga om en verklig *skatt*, som skall uttagas av vissa trafikerande och icke det mera blygsamma anspråk på ersättning för skada å vägen, som motionären fört fram. Jag menar nu, att båda dessa förslag, såväl motionärens som utskottets, erbjuda stora svårigheter att genomföra i praktiken. Länsstyrelsen i t. ex. Stockholms län kommer ju vid meddelandet av tillstånd till en trafik, som är yrkes-

mässig eller icke allenast tillfällig, icke att veta, om det blir en, tio eller tjugobilar, som komma att befara ifrågavarande vägsträcka. Kommer det in en ansökan och länsstyrelsen finner, att sökandens trafik kommer att hava så eller så stor inverkan på vägen och vägunderhållet, att länsstyrelsen bestämmer den eller den avgiften, och kommer det så följande vecka en annan trafikant och sedan flera och flera, kan det hända, att man slutligen kommer därhän, att antingen den avgift Konungens befallningshavande bestämt i första fallet blir obillig eller också, att Konungens befallningshavande sedermera får justera om besluten och göra någon slags fördelning mellan tillståndshavarna av en viss sammanlagd avgift. Det är väl antagligt, att tjugobilar icke åstadkomma dubbelt så stor menlig inverkan å vägbanan som tio bilar, men givetvis åstadkommer en trafik med tjugobilar mera svårigheter och ökade kostnader för vägunderhållet än tio.

Jag tror, att det är klokast, att man för närvarande nöjer sig med Kungl. Maj:ts förslag och därmed sätter vederbörande länsstyrelser i tillfälle att bestämma, under vilka villkor trafik må äga rum, d. v. s. framför allt körhastigheten och hjulringarnas beskaffenhet m. m. dylikt. Ty det är automobilens tyngd och hjulringarnas beskaffenhet, som till så väsentlig del avgör, vilka ökade underhållskostnader, som automobilerna göra på en väg. Vad hjulringar av järn beträffar, göra dessa skada på vägen egentligen endast om automobilerna framföras med någon hastighet. Framföras sådana autobiler mycket långsamt tror jag icke, att de vålla så stor skada åtminstone på en torr väg. Den största skadan göra säkert de massiva *kupiga* gummiringarna, som, särskilt vissa tider om våren och hösten, alldeles kunna plöja upp en väg.

Jag tror, att på det stadium, som hela frågan nu befinner sig, det är både klokast och rättvisast att följa Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, i fullt medvetande om att det är ett provisorium, och icke här söka i en hast skapa en sorts skatt på vissa autobiler, som bleve synnerligen svår för de olika länsstyrelserna att bestämma och avväga och som skulle komma att verka synnerligen ojämnt och säkerligen också bliva till men för den lastautomobiltrafik, som det är statsmakterna angeläget att under nuvarande fraktförhållanden på järnvägarna på allt sätt uppmuntra.

Jag förenar mig således i det yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som den förste ärade talaren framställde.

Herr Nilson, Karl August. Herr talman! Även jag måste säga, att det är med den allra största tvekan man kan vara med om en sådan lagstiftning som den ifrågavarande. Redan Kungl. Maj:ts förslag innebär en hel del vanskligheter, som jag för min del helst hade önskat, att de hade kunnat göras till föremål för en närmare undersökning. Författningen är ju ämnad att utgöra ett provisorium, och vi vänta kanske redan till nästa år en helt ny förordning. Det synes mig verkligt då, att det måste förefinnas mycket starka skäl för att man skall komma med en ny förordning provisoriskt för ett eller högst två

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

är framåt. Det har också uppgivits, att det skall finnas starka skäl som föranlett detta. Jag vill visst icke förneka, att en del automobiler göra skada på vägarna och att det därför finnes anledning att vidtaga åtgärder däremot. Då man försökt sätta en gräns mellan de bilar som vålla mera skada och dem som göra mindre, har man funnit siffran 1,000 kilogramms hjulbelastning vara den riktiga. För min del tror jag, att denna siffra icke är så synnerligen väl funnen. Vi måste beräkna — den reflexionen gör ju också herr statsrådet i propositionen — att automobilerna hädanefter komma att bli de fordon, som komma att erbjuda de största fördelarna. Vägarna få naturligtvis lov att inrättas därefter, men automobilerna få också inrättas efter vägarna. Nu förhåller det sig så, att man gjort den erfarenheten, att medelstora lastautomobiler med bra luftringar, som icke äro för tunga för vägarna, icke skada dessa, utan tvärtom gagna dem. Det är alldeles säkert, åtminstone på sådana vägar, där man har bestämd hjulbredd på åkdonen, som man haft hitintills i de trakter, där jag närmare känner förhållandena, att dessa medelstora bilar bidra till att jämna ut de uppkörda spåren och därigenom förbättra vägarna. Detta gäller om sådana bilar, som kunna lasta intill 2,000 kilogramms fullvikt. En sådan bil väger i och för sig ungefär 1,500 kilogram. Här komma vi genast upp till ett absolut hjultryck, som överstiger 1,000 kilogram. Man får nämligen icke dividera med fyra för att finna hjultrycket. Jag anser, att siffran borde hava varit något högre, t. ex. 1,500 i stället för 1,000 kilogram. Redan från denna synpunkt är det enligt mitt förmenande rätt vanskligt att biträda t. o. m. Kungl. Maj:ts förslag.

Men ser man då återigen på utskottets förslag, så finner jag det för min del vara fullkomligt omöjligt att gå med på detta. Jag vill bara göra den frågan: hur skall det vara möjligt för Konungens befallningshavande att, som utskottet har tänkt sig, rätt bedöma, vilken skada en bil gör, och att rätt fördela de inkomna avgifterna på tre, fyra, fem, kanske tio vägdistrikt eller på 50 eller 100 väghållare? Hur skall det bli i t. ex. en trakt vid gränsen av ett län, vilket förhållande jag har personlig erfarenhet av? Då man t. ex. som jag bor i östra kanten av provinsen Värmland men har sina vägar huvudsakligen inåt Närke, bli ju svårigheterna dubbla. Där skall Konungens befallningshavande i Värmlands län bestämma, vilka avgifter skola gå till vägunderhåll i Närke o. s. v. Det uppstår alltså många vanskligheter.

Jag tycker, att i detta avseende Kungl. Maj:t har funnit det riktiga. Kungl. Maj:t föreslår ju, att Konungens befallningshavande skall få utfärda bestämmelser om exempelvis ökning av hjulbredden, låg maximi-fart och möjligen övriga villkor. Just dessa saker — ökad hjulbredd, eventuellt utbytande av massiva ringar mot luftringar samt låg maximi-fart — är det naturligtvis, som äro av betydelse för frågan, huruvida vägarna skadas eller icke och huruvida en särskild ersättning behöver utgå eller icke.

Men när man så närmare ser på förslaget, finner man, att anmä-

ningsplikt föreligger, då det icke allenast är fråga om "tillfällig trafik". Jag har förgäves letat efter någon bestämmelse, som kunde definiera begreppet "tillfällig trafik". Någon sådan finnes icke i Kungl. Maj:ts proposition och ännu mindre i utskottets betänkande. Jag tror, att det skall bli ganska svårt att avgöra, om det är "tillfällig trafik", då en person t. ex. en gång i veckan eller en gång i månaden eller eljest då och då behöver trafikera en väg med en lastbil, eller om det är "tillfällig trafik", endast ifall han händelsevis kommer körande den vägen. Jag tror, att detta är något som behövde utredas och närmare bestämmas, om man icke skall bli utsatt för det allra största och mest oberäkneliga godtycke.

Ang. ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik.
(Forts.)

Jag har naturligtvis för min del ingenting emot att det åstadkommes en reglering av dessa förhållanden. Som jag redan tidigare sagt, behöves det helt visst bestämmelser, men dessa måste vara så avpassade och så avvägda, att de icke bli till hinder för den lojala och verkligen behövligen trafiken och att de icke medföra onödiga pålagor på affärerna, industrien och näringarna, som behöva använda detta transportmedel, särskilt i dessa tider, då andra möjligheter äro så gott som stängda, i det att järnvägsfrakterna äro så uppdrivna, att man måste tillgripa biltrafik i större utsträckning för att nedbringa transportkostnaderna.

Jag skulle helst, herr talman, vilja yrka avslag på hela förslaget för närvarande, tills ett annat år hela det stora, genomgripande förslaget kan läggas fram och man kan hinna överväga de lämpligaste bestämmelserna, men, som ställningen nu är, måste jag i valet mellan utskottets förslag och Kungl. Maj:ts förslag obetingat ställa mig på Kungl. Maj:ts förslag och kommer alltså att rösta för detta.

Herr v o n S n e i d e r n: Herr talman, mina herrar! Av utskottsutlåtandet framgår, att det inom utskottet fanns stor tvekan beträffande detta lagförslag. När ett sådant förslag framkommer just medan en omfattande utredning pågår beträffande de förhållanden det avser att reglera, ställer man sig helt naturligt mycket betänksam. När vi i utskottet närmare hunno sätta oss in i förhållandena och med den kannedom, som många av oss hade om vårt vägväsendes faktiska läge, kunde vi emellertid icke tveka att gå med på propositionens förslag om en förändring av automobilförordningen, som leder till ett tämligen kraftigt ingripande på ett område, där man annars har anledning att iakttaga försiktighet.

Nu har man särskilt fäst sig vid att utskottet gått längre än Kungl. Maj:t och med någon ändring bifallit en av överståthållaren, förre landshövdingen i Hallands län herr Hederstierna väckt motion. Ja, formellt är det en utvidgning. Huruvida det är det reellt, kan möjligen vara föremål för olika meningar. Enligt den avfattning, som Kungl. Maj:t har givit § 13, äger Konungens befallningshavande rätt att "fastställa de villkor, under vilka trafiken må äga rum". Huruvida i dessa villkor även kan innefattas en befogenhet att fastställa en avgift, vilket

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

i utskottets formulering av paragrafen särskilt utsäges, kan vara föremål för tvekan. Skulle kammaren nu ställa sig på den ståndpunkten, att den direkta formulering, som innehålles i utskottets förslag, avslås, torde givetvis denna tvekan bortfalla. Vi för vår del ansågo emellertid, att då en sådan tvekan kunde göra sig gällande, det vore riktigt att direkt utsäga detta i förordningen, så mycket mer som vi ansågo, att en befogenhet i denna riktning verkligen borde lämnas Konungens befallningshavande. Det är naturligtvis, som särskilt av den förste talar-aren framhölls, en rätt stor befogenhet, som lämnas åt en administrativ myndighet, då den får fastställa ersättningar för den skada, som kan åstadkommas, men om herrarna resa ut och se på vägarna, framför allt i närheten av de större städerna, och finna, huru de ha blivit söndertrasade av den automobiltrafik, som utgår från dessa, så tror jag, att herrarna måste medge, att det är berättigat, att automobiltrafiken så fort som möjligt bör få bidra till vägunderhållet, så att icke detta lägges helt på väghållarna ute på landsbygden. Detta förhållande förekommer för övrigt icke blott i närheten av de större städerna, utan man kan även finna det långt ute på landsbygden, där någon större industriell anläggning använder automobiler för att utföra sina transporter. Det är ju meningen att så småningom komma fram till en lagstiftning, som reglerar detta, men då denna lagstiftning dröjer, äro provisoriska åtgärder berättigade.

Jag måste inlägga en gensaga mot några av de uttalanden, som här hava gjorts, som så uteslutande ställa sig på automobilväsendets och industriens sida, med fullkomligt bortseende från väghållarnas verkligen berättigade krav att få bidrag till vägunderhållet. Även får man väl säga, att automobilväsendet självt har nytta av att det skapas möjlighet att underhålla vägarna, ty även för denna part äro dåliga vägar ett oting.

En annan sida torde även förtjäna att beaktas, nämligen att om det icke lämnas länsstyrelserna en möjlighet att bestämma ersättningar av detta slag, så ligger det i deras händer att helt enkelt förbjuda trafiken, varigenom större skada och hinder skulle uppstå för automobiltrafiken. Det är något som man från väghållarnas sida har rättighet att kräva, att Konungens befallningshavande utövar en sådan befogenhet, då allvarliga skador måste uppstå på vägarna, om denna tunga trafik pågår under sådana tider, då vägarna icke äro i det tillstånd, att de kunna tåla densamma. Våra vägar äro icke från början byggda för sådan trafik, och de kunna icke motstå slitningen därav. Skola vi då låta år efter år gå och lägga armarna i kors? Det förefaller mig vara att offra alltför mycket åt formella betänkligheter.

Herr Schotte yttrade, att man under dessa år med de höga järnvägsfrakterna borde på allt sätt befrämja automobiltrafiken. Det var verkligen ett högst underligt uttalande. Det vore mycket egendomligt, om det skulle understrykas av kammaren och riksdagen, att vi på allt sätt borde uppmuntra denna trafik och dess konkurrens framför allt

med statens järnvägar och deras frakter. Det blir väl en senare omsorg att ordna frakterna på sådant sätt, att trafiken på dessa järnvägar kan fortsätta, men det ligger icke i vårt intresse att direkt uppmuntra ett trafikorgan som detta i dess konkurrens med statens egna trafikorgan.

Även får man se till, vad som är det nationalekonomiskt riktiga. Är det att betala en eventuellt något högre frakt på järnvägarna eller att tillåta en billigare automobiltransport, som samtidigt förstör våra landsvägar, river upp dem och leder till mycket dyra underhållskostnader. Det är naturligtvis mycket bra för dem som driva automobiltrafik att slippa betala kostnaderna för en av de viktigaste faktorerna i automobilväsendet, vilka kostnader borde falla på denna trafik, men är det nationalekonomiskt klokt, och är det för övrigt rätt att dessa kostnader läggas på några helt andra, nämligen väghållarna?

Vad sedan angår skillnaden mellan den motion, som framförts av herr Hederstierna, och utskottets förslag, så ligger den däri, att herr Hederstierna hade tänkt sig, att Konungens befallningshavande blott skulle säga ifrån, att den skada, som förorsakas av automobiltrafiken, skulle ersättas. Detta ansågo vi skulle bliva mycket svårt att i de enskilda fallen bestämma, varför vi vilja stadga, att en på förhand bestämd avgift skulle kunna fastställas. Härigenom har enligt mitt förmenande även lämnats en större möjlighet till beredande av lättnad för trafiken, som då från början har att giva akt på vad denna trafik verkligen kostar och därefter kan inrätta sig. Att vissa ojämnheter kunna inträffa och att det kan uppstå vissa svårigheter för Konungens befallningshavande, har av utskottet uppmärksamats, varför vi i motiveringen sagt ifrån, att det vore önskvärt och lämpligt, att några allmänna regler av Kungl. Maj:t utfärdades och tillställdes länsstyrelserna för att tjäna dem till ledning vid beviljandet av trafikrättigheter.

Att det därvidlag skulle kunna uppkomma några sådana svårigheter för en länsstyrelse, som herr Schotte anförde, då den icke på förhand visste, huru många bilar skulle kunna framföras på den väg, till vars underhåll avgiften skulle vara avsedd att bidra, har jag svårt att tänka mig, ty om slitningen av vägen icke står i direkt proportion till antalet bilar, torde en större trafik givetvis ändå förorsaka en betydligt större skada än om det är ett mindre antal, som framföres. Naturligtvis kan icke någon absolut rättvisa, som herr Nilsson i Kristinehamn påyrkade, genomföras med dessa beräkningar, det veta vi alla, men det är icke någon absolut rättvisa vi kunna uppnå, utan vi få i detta som i andra fall försöka taga saken praktiskt och efter bästa förstånd se till, att avgifterna åtminstone något så när kunna uppväga den ökade tyngden av vägenderhållet, som nu faller på våra vägkassor och enskilda väghållare.

Jag tror, att i det läge, vari vårt vägväsen befinner sig, vi verkligen göra båda parterna, såväl automobiltrafiken som vägenderhållet, en tjänst genom att gå med på det förslag som framlagts, naturligtvis helst

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Ang. ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik. i den form, som utskottet föreslagit, och ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

automobiltrafik.
(Forts.)

Herr Schotte: Herr greve och talman! Jag skall tillåta mig några erinringar med anledning av vad den föregående ärade talaren sade.

Han tycktes fortfarande vilja insistera på att herr Hederstiernas motion blivit "bifallen av utskottet med någon liten ändring". Ja, men den ändringen är i stället så stor, att, medan det i Hederstiernas motion är fråga om att ersätta viss skada, låt vara, att den är mycket svår att bestämma, inför utskottet helt sonika en skatt, som av Konungens befallningshavande i de olika länen — således på tjugufyra, tjugufem ställen — skall bestämmas. Det skulle vara mycket intressant att se, om det verkligen blir möjligt för Kungl. Maj:t att, såsom nyss antytts, utfärda några s. k. allmänna regler, som kunde tjäna till ledning för vad vederbörande därvidlag skulle bestämma och varmed skälig enhetlighet och rättvisa kunde skapas. Det är därför jag anser det vara så speciellt äventyrligt, att man beträder den vägen, att låta tjugufem myndigheter fastställa vissa avgifter eller skatter å viss automobiltrafik.

Det är naturligtvis ingen människa, som kan bestrida, att icke automobiltrafiken i många fall åstadkommer avsevärda svårigheter för väghållarna och här och där även åstadkommer fördyring av vägunderhållet. Men det är nog även så, att automobilerna på många håll haft en viss gynnsam inverkan på vägarnas beskaffenhet och således varit till fördel för vägunderhållet. Detta beror på huru automobilerna äro beskaffade, huru de framföras och huru mycken hänsyn som toges till vägarnas beskaffenhet under olika årstider.

När man talar om de "hårt betungade väghållarna", får man icke heller glömma, att vägkassorna enligt nu gällande väglag hava skyldighet att träda emellan, där vägunderhållet på grund av omständigheternas makt blivit för tungt i förhållande till vad som vid vägdelningen antagits, och att det ökade underhållet således i första hand borde drabba vägkassorna. Vidare bör man komma i håg, att det här närmast är fråga om orter kring de stora städerna, framför allt kring Stockholm, där ju missförhållandena med avseende å de sönderkörda vägarna varit störst, men dessa väghållningsdistrikt hava tillgångar, som äro väsentligt större än många andra vägdistrikt på grund av att de förra hava så stora beskattningsföremål från villasamhällen o. s. v. Det är således icke alls fråga om att de särskilt nödlidande eller särskilt betungade vägdistrikten skulle komma i åtnjutande av denna för övrigt säkert varierande automobilskatt.

Det har också visat sig vara en stor svårighet med all dylik beskattning att kunna lägga den så, att den tillfaller dem, som verkligen av automobiltrafiken lida den största olägenheten och skadan, och att den ofta kommer att tillfalla distrikt, som i själva verket icke behöva den, då de samla sådana kapital i vägkassorna, att det är synnerligen lätt

att därmed bestrida det ökade vägunderhållet, men däremot ej andra, där vägunderhållet verkligen är mest betungande och där detta ökade vägunderhåll drabbar de enskilda väghållarna.

Har man under de år, som gått, sedan automobiltrafiken blev allmän här i landet, kunnat nöja sig något sänkt med förhållandena, som de varit hittills, anser jag, att man under den tid, som ytterligare återstår, tills automobilskattefrågan, varom ju utarbetat kommittéförslag föreligger, vinner sin enhetliga lösning, bör låta bli att slå fast bestämmelser, som i själva verket innebära en automobilbeskattning. En annan sak är naturligtvis, att man bör söka förekomma, att det på vissa vägar framföres bilar, som på grund av sin konstruktion och sina hjulringars beskaffenhet eller i övrigt äro för dessa vägar olämpliga, men allt detta får Konungens befallningshavande rättighet att ordna och befogenhet att på bästa sätt reglera i och med att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag. Utskottets förslag, vilket, som jag många gånger har sagt, innebär ett påläggande av viss skattskyldighet, är däremot något som jag för min del icke kan vara med om. Uppenbart är ju, att någon rätt för Konungens befallningshavande att fastställa en viss avgift för närvarande icke finnes, och om möjligen en och annan länsstyrelse gjort detta, har den säkerligen överskridit sin befogenhet. Det har också varit mycket svårt att icke hysa vissa betänkligheter mot att på sätt här ifrågasatts införa särskilda föreskrifter om viss ersättning, som skulle drabba vissa medborgare, i en administrativ författning.

Utskottets ärade ordförande, herr von Sneidern, vände sig särskilt emot att jag sagt, att man behöver hava möjlighet att konkurrera med järnvägarna på ett och annat håll, när det gäller att transportera sina varor. Jag föreställer mig, att det för riksdagen i dess helhet är viktigare att vidtagna de åtgärder, som kunna vara nödvändiga för att hålla det hårt trängda näringslivet i gång, än att på alla sätt söka vidhålla fraktsatser, som i själva verket äro omöjliga och orimliga och i vilka någon nedsättning och ändring tycks vara så utomordentligt svårt att åstadkomma.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Herr von Geijer: Herr talman, jag skall endast be att få tillkännagiva att jag för min del velat ställa mig på den ståndpunkten, att Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt bör bifallas. Omständigheterna hava gjort att jag varit i tillfälle att deltaga, inte i avfattandet av ifrågavarande skatteförslag, men att över detsamma avgiva yttrande. Jag äger för den skull kännedom om detsamma. Grunden, utgångspunkten så att säga för detta skatteförslag är precis densamma som motionären åberopat, nämligen automobilernas skyldighet att deltaga i vägunderhållet i förhållande till den skada, som de göra. Denna synpunkt är sålunda noga beaktad i förslaget. Emellertid är detta skatteförslag en enhet, en logisk organism. Det förefaller mig då opraktiskt att nu på ett förberedande stadium och efter så liten utredning, som föreligger, antaga utskottets förslag, som kan förrycka det stora försla-

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)

get. Nu sade visserligen utskottets ordförande, att när detta dröjer, får man under tiden lov att göra något. Jag har ingen anledning att antaga annat än att detta skatteförslag snart kommer fram. Den tid, inom vilken yttrandena skola vara avgivna, är, om jag icke misstager mig, redan förbi i och med denna dag; de skulle nämligen vara avgivna före den 1 maj. Förslaget är genomarbetat, och det finns ingen anledning att antaga något annat än att det kommer att ligga på riksdagens bord redan nästa år. Jag vet, att just skattegrunden och skattebeloppet kanske vålla det största besväret. Såsom redan framhållits är det denna sak, som utskottet utan vidare nu lägger i vederbörande Konungens befallningshavandes händer att bestämma. Jag förmenar, att här är större svårigheter än utskottet kanske tänkt sig.

Då jag sålunda anser, att detta föregriper den genomgående lagstiftningen på området och jag har anledning antaga, att lagförslaget om skatt å automobiler kommer fram redan till nästa års riksdag, vill jag ställa mig på den sidan, som anser Kungl. Maj:ts förslag i denna del böra bifallas.

Herr S e d e r h o l m: Jag vill icke dröja vid de betänkligheter och olägenheter, som äro förenade med den skatteform, vilken utskottet här föreslagit. De hava av den föregående talaren blivit framhållna, och jag kan icke heller finna det så nödvändigt att införa denna beskattning, allra helst som lagförslaget om automobilskatt är så nära till behandling av riksdagen, som den siste ärade talaren antydde.

Det är otvivelaktigt, att automobilernas skador på landsvägarna äro ganska betydande och att trafikens fullständiga frihet är den väsentliga orsaken till att dessa skador äro så omfattande. Kunde genom vissa restriktioner biltrafiken begränsas att pågå endast under tid, då vägarne voro fullt fasta, skulle skadorna säkerligen bli betydligt mindre. Jag kan icke underlåta att här begagna tillfället att uttala en gensaga mot särskilt de biltävlingar, som ofta tidigt på våren hållas under den värsta källossningen, då bilarna fara fram och plöja sönder vägarna och ofta fördärva dem för hela året. Detta ökar naturligtvis vägunderhållet i allra högsta grad. Kunde nu genom en bestämmelse av Konungens befallningshavande stadgas, att biltrafiken skulle inskränkas till sådana tider, då vägarna icke äro utsatta för de stora skadegörelser, som ske under källossningen eller under dåligt väglag i övrigt, skulle skadorna säkerligen bli betydligt mindre. Att nu tänka sig att genom en viss avgift kunna gottgöra skada, som uppstår genom biltrafik, kan jag icke finna vara framkomligt med nuvarande anordning beträffande vägunderhållet. Givetvis skulle denna avgift då tillhandahållas de personer eller väghållare, som lidit skada genom biltrafiken. Men det bleve en cerhört svar uppgift för Konungens befallningshavande att plocka ut just dessa väghållare. Det skulle vara sådana som hade svåra vägstycken, som ligga i svängar eller där marken är lös. Dessa personer skulle då tillhandahållas den efter deras vägstycken anpassade andelen av bilavgiften. Det bleve verkligen en uppgift, som synes mig oöverkomlig.

Slutet bleve, att pengarna lämnades till väggkassan, och på det sättet vanns ingalunda det syfte, som motionären avsett, nämligen att ersätta den skada, som biltrafiken åstadkommit.

Då alltså såväl från ren beskattningssynpunkt utskottets förslag synes mig synnerligen betänkligt som även från praktisk synpunkt icke föra fram till målet att ersätta den avsedda skadan och då för övrigt Kungl. Maj:ts förslag i Konungens befallningshavandes händer lägger en befogenhet att begränsa och inskränka automobiltrafiken till sådana tider, då vägarna icke äro så hårt utsatta för svåra skador genom trafiken, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Herr B o b e r g: Sådana upplysningar inkommo till utskottet, då utskottet behandlade denna fråga, att alla utskottsledamöterna med undantag av herr Svensson, som själv här erkänt, att han icke fann någon resonans inom utskottet för den tanke, som han nu helt oväntat framställt, funno sig föranlåtna att framkomma med ett förslag, som kunde stävja den biltrafik, som förstör landsvägarna och därigenom åsamkar de väghållningsskyldige utgifter till mycket stora belopp. I utskottet satt en man, som är kännare av vägväsendet i synnerhet inom Stockholms län, och han lämnade sådana meddelanden, att det framgick såsom en nödvändighet att vidtaga någonting för att hjälpa de väghållningsskyldige, som måste underhålla vägarna, som dels slitas och dels förstöras i hög grad av lastbilar och andra tunga bilar, som föras fram på dem. Nu är det egendomligt, att nästan samtliga herrar, som här talat emot utskottets förslag, icke gått på motionärens, herr Hederstiernas, utan på Kungl. Maj:ts förslag. Detta Kungl. Maj:ts förslag bestämmer ju ingenting angående den skada, som åstadkommes på landsvägarna, utan det bestämmer endast de villkor, under vilka trafiken må äga rum. Man får väl också skilja på "skada" och den allmänna slitning, som äger rum genom biltrafik. Skada är ju om man kör omkull stängsel och grindar eller åstadkommer något liknande, men själva slitningen av vägarna är något annat. Vi veta ju, att när det är torrt på sommaren, komma bilarna framsusande och sopa undan damm, sand och grus, och när det är vått, hålla de också ibland en rasande fart, därvid allt sopas åt sidan och stora gropar uppkomma i vägen. Till vem skola de som underhålla denna väg vända sig för att utfå ersättning för reparationer, som de måste utföra? Herr Schotte sade, att det blir svårt för Konungens befallningshavande att bestämma detta. Ja, visserligen blir det svårt. Men om det är rättvist, så bör det väl i alla fall kunna ske. Vidare har det sagts, att om t. ex. flera biltrafikanter skulle anmäla sig, än man från början tänkt sig, så blir det svårt att beräkna avgifterna proportionerligt. Detta kan vara sant. Men ojämnheten kan ju då modereras ut nästa år. Vidare har sagts, att lagen ej behövs. Vi befinna oss i ett provisorium och ha snart att vänta ett ordentligt utarbetat lagförslag. Men äro herrarna säkra på, att när förslaget kommer, detta

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

också blir antaget av riksdagen? Det är icke alls säkert. Det kan dröja både ett och två år, och vad få de, som skola underhålla vägarna, under tiden? Man måste väl också tänka något på dem. Det är verkligen så stora summor, som nedläggas på vägarna, att den som ömmar något för de vägunderhållningsskyldige, bör tänka sig för två gånger, innan han går med på Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr O l o f s s o n: Såsom gammal väghållare ber jag att få säga några ord.

Jag har många gånger förargat mig över huru bilarna förstöra landsvägarna. Men att man på administrativ väg skall kunna säga: den och den skall skatta så och den så, anser jag icke vara lämpligt. Huru skall förresten denna skatt rättvisligen fördelas? Det är ett problem, som jag tror vara så gott som olösligt. Vad den siste ärade talaren sade om att bilarna föras fram med sådan fart och göra stora gropar i vägarna var nog åtskilligt överdrivet. Jag tror, att herr Sederholm gjorde det med verkligheten mest överensstämmande uttalandet om, huru vägarna bliva och hur bilarna föras fram. Jag tror vidare, att man får gå fram något försiktigt, och då vi i alla fall ha att vänta ett lagförslag, som skall gagna denna sak, tycker jag att det är ganska konstigt att man helt à propos skall ge sig in på sådana vidlyftiga planer, som här ha ägt rum. Den ena Konungens befallningshavande kommer att bestämma så, och den andra så. Visserligen har vice ordföranden i lagutskottet sagt, att det måste av Kungl. Maj:t dragas upp vissa regler. Men skola samma regler gälla på olika håll t. ex. för Stockholms omgivningar och trakterna uppe i Norrland? Jag tror, att det är bäst att vi följa Kungl. Maj:t i denna fråga, och jag ber därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr v o n S n e i d e r n: Det är nog så, att många här äro väghållare, men det förefaller mig också som om åtskilliga också vore bilmänniskor, varigenom man kommer att se på spörsmålet med andra ögon.

Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Sederholms yttrande, då han sade, att man kunde få betänkligheter mot att lägga bestämmanderätten i Konungens befallningshavandes händer. Jag delar dessa betänkligheter, men då det är en provisorisk åtgärd, har jag i alla fall kunnat gå med därpå.

Sedan sade herr Sederholm, att även ur praktisk synpunkt måste denna åtgärd anses förfelad, därför att vägkassan icke, om den mottager dessa medel, kan vara i stånd att fördela medlen eller utföra det arbete, som behöves för skadans avhjälpande. Jag kan icke förstå detta. När Konungens befallningshavande fått ut pengar från dessa vägtrafikanter, överlämnas pengarna till vägkassan. Då kan vägkassan antingen själv låta laga den uppkomna skadan eller också fördela medlen mellan de väghållare, vilkas vägstycken lidit skada genom trafiken. Det förefaller mig vara ett problem, som icke är så svårt att lösa.

Herr Schotte: Herr greve och talman! Jag måste i anledning av den siste talarens yttrande framhålla och något litet ytterligare understryka vad herr Sederholm sade om fördelningen mellan väghållarna av de ifrågasatta automobilavgifterna. Antag att vägen mellan Stockholm och Södertälje blir illa skadad av bilar med olämplig konstruktion och med för stor tyngd. Så begäres ersättning hos Konungens befallningshavande i Stockholms län, som då bestämmer att vederbörande som söker trafikillstånd skall betala 50 kronor årligen. Dessa 50 kronor överlämnas så till vägstyrelsen att fördelas på de väghållningsskyldige. Vilka? På alla och på dem, vilkas skiften fara mest illa. Det blir svårt att taga reda på och kanske bleve det så, att ju sämre jag fullgjorde mitt vägunderhåll, som därigenom rönt den mest menliga inverkan av automobiltrafiken, ju mer fick jag i ersättning. Följande vecka kommer ytterligare en begäran av samma art, och det blir åter en 50-krona att fördela på de olika väghållarna. Så kan det fortgå flera gånger under en längre tid, och det blir 8, 10, 12 o. s. v. biltrafikillstånd och tillskott till vägunderhållningskostnaderna. Skola dessa tillskott på något sätt kunna motsvara de verkliga kostnaderna, måste det bli en gradation mellan alla dessa olika väghållare angående huru de skola få del av denna avgift. Det blir enligt min övertygelse opraktiskt och kanske omöjligt att genomföra. Det hela resulterar i en godtycklig skatt, en skatt, som kanske kommer att på ett eller annat sätt göra nytta och medföra att vägarna bli en smula mindre underhaltiga, men som ej alltid tillgodokommer de därav mest behövande. Men jag upprepar, att man här bör lämna hela skatte- och ersättningsfrågan åsido. Den spelar icke så stor roll, som man har velat framhålla. Om Konungens befallningshavande får i sin makt att bestämma rörande bilarna i avseende å deras hjulbredd, hastighet och alla övriga faktorer, så spelar detta mycket större roll än frågan om att därjämte få ett litet bidrag, som kanske för många blir synnerligen obetydligt och icke alls motsvarar de olägenheter som biltrafiken förorsakar, men i varje fall drabbar ojämnt och knappast kan något så när rättvist utmätas.

Herr Ericsson, Ollas: Herr greve och talman! Jag tänker, att det kanske vore skäl i, att det även från en lantman kommer ett uttalande till stöd för utskottets mening. Jag har varit vägstyrelsens ordförande i det distrikt jag tillhör ända sedan väglagen kom till stånd och tror mig under tiden ha förvärvat åtskillig erfarenhet i denna fråga. Jag kan då såsom ett belysande exempel berätta att på en trakt inom vägdistriktet har det byggts icke mindre än tre stora sågar, som ligga mellan 1 och 1 1/4 mil från järnvägsstation, och dessa ha nu skaffat sig stora lastautomobiler, vilka nu förstöra nämnda väg. Det är alldeles omöjligt för oss att numera hålla denna väg i ordentligt skick. Vägen har från början byggts med trummor med trätak. Bilarna ha kört sönder dem, så det bara rykt av spillror. Vi ha byggt om hundratals med stentak och det har kostat mycket pengar. Men bilägarna äro

Ang. ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik.
(Forts.)

icke ersättningsskyldiga, icke ens med något bidrag. Därtill kommer att de merendels köra mest under tider då vägarna äro mest uppblötta och ömtåliga för stark påfrestning, såsom under källossningen. Det är då icke nog med att det blir gropar, som herr Boberg påpekade och som herr Olofsson icke tycktes känna till, utan det blir formliga diken efter landsvägarna. Det är icke för tidigt, att något göres mot detta, och mig förefaller det som att utskottet varit inne på den rätta vägen i det nu framlagda förslaget.

Nu säger herr Schotte, att man kan inte rättvist uttaga den här skatten och icke heller fördela den mellan de vägunderhållningsskyldiga. Har då icke herr Schotte någon erfarenhet, av att man nu börjat gå över till entreprenadsystemet eller också, att överlämna åt vägstyrelsen att sköta om underhållet så att detsamma bestrides av vägkassan? Med en sådan anordning går det utmärkt och jag tror att det för övrigt icke heller möter så stora svårigheter som målats upp. Vägkommissionen har också föreslagit ändrade bestämmelser för naturaunderhållet i den riktning jag nyss omnämmt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Rosén: Om vägarna i herr Ollas Ericssons vägdistrikt äro sådana, att bilarna gräva djupa diken i dem, förefaller det mig, som om man borde söka avdikningsanslag!

Det är i varje fall icke obekant, att åtminstone på vissa håll inom landet anläggas sågar, varifrån köras långa rader virkesforor efter häst dag ut och dag in, till närmaste järnvägsstation eller lastageplats, 2 à 3 mil, varigenom vägarna totalt sönderköras. Det har förekommit fall, då vägarna blivit så sönderkörda, att knappast en cykelåkare kunnat ta sig fram, men aldrig har det varit tal om, att dessa, som köra virke efter häst, skola betala skadan på vägarna.

Beträffande frågan om vägkassans underhåll av vägarna har jag den uppfattningen, att det hittills inte varit riktigt lagligt, att vägkassan åtagit sig underhållsskyldigheten. Visserligen har det på sina håll förekommit, att man icke följt lag och förordning, men på andra håll har man gjort det. Och där underhållas icke vägarna av vägkassan. De nu ifrågasatta bidragen till underhållet kunna alltså icke tillfalla vägkassan, om de skola tjäna avsett ändamål.

Herr Boberg frågade: Vad få väg hållarna? Härpå vill jag svara: Nu betalar staten bidrag till sommarunderhållet av vägarna i vägdistriktet. Få vägunderhållarna detta bidrag? Jag talade häromdagen med en vägstyrelseledamot, som berättade mig något, som jag aldrig hört förr, att en längd göres upp, där statsbidraget upptages och fördelas på de olika vägunderhållarna. och där ser man namn på personer, som få bidrag av staten på 1 öre. Denna ettöring lyftes i allmänhet icke. Det finns också sådana, som få 2 eller 10 eller 25 öre och kanske också 1 krona och däröver. Bolagen, som ha de största vägstyckena, få de största bidragen, så att om man vill hjälpa industrien, skall man gå den väg,

Ang. ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik. (Forts.)

som herr von Sneidern anvisat, nämligen att låta vägstyrelserna fördela beloppet, varigenom det blir så, att de, som ha största vägstyckena, få pengarna. Man kan nämligen knappast fördela dessa småbelopp till alla vägunderhållningsskyldiga, ty då statsbidraget utgår även i så små belopp som 1 öre, blir det här icke fråga om mer än 1/5 öre, och kanske icke det.

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr J o h a n s o n, J o h a n, i Kälkebo: Jag har, då denna fråga kommit på tal, icke velat låta tillfället gå mig ur händerna att säga, att jag har ungefär samma erfarenheter från vissa delar av den trakt, där jag är hemma, som herr Ollas Ericsson har från sitt distrikt. Jag vill bara konstatera, att så fort det inträder en mera allvarlig trafik med lastautomobiler, så blir vägunderhållet alldeles omöjliggjort för de enskilda väghållarna. Det måste, oavsett vad herrarna säga, ovillkorligen vidtagas extra ordinära åtgärder, om vägunderhållet i sådana trakter skall kunna uppehållas och vägarna befinna sig i ett något så när farbart skick. Det är alldeles omöjligt för de enskilda väghållarna att efter samma grunder som hittills göra det, då en mera reguljär lastbiltrafik uppstår på en väg. Jag kommer för min del att rösta för utskottets förslag, även med risk att det skall möta några svårigheter i tillämpningen.

Herr v o n S n e i d e r n: Blott en replik till herr Schotte med anledning av de svårigheter han senast reste mot förslaget och vilka avsågo fördelningen av medlen eller deras utnyttjande av vägkassan. Hans sätt att framställa saken på var väl att vrida den till en oformlighet? Vi laga våra vägar en gång om året och erhålla statsbidrag en gång om året, varför skulle icke då också dessa influtna medel en gång om året användas av vägkassan eller fördelas? Gent emot herr Rosén vill jag säga att naturligtvis kan en hästtrafik även leda till skada, men i regel förorsakas denna av vägunderhållarna själva, vilket oftast icke är fallet med automobiltrafiken.

Herr N i l s o n, K a r l A g u s t: Blott ett ord till herr Boberg. Han synes taga för givet, att alla automobiler skola bli på något sätt träffade av lagbestämmelserna och få skatta. Han talade om dem, som "susa fram" och driva dammet åt sidorna, och på det sättet både förstöra vägarna och omöjliggöra för fotgängare att taga sig fram. Men de, som göra så, äro personautomobiler och de träffas icke av denna bestämmelse. Den gäller ju de tunga bilarna, som icke ha samma hastighet, utan få gå fram mycket långsammare på vägarna och alltså icke kunna åstadkomma den olägenhet, som herr Boberg talade om. Nu är det naturligtvis alldeles givet — och jag ber att få betona, vad jag sagt förut — att en del bilar skada vägarna, men vi ha en billag redan nu, och även med den kan åtskilligt regleras. Den första delen av 13:e paragrafen, som handlar om de tunga bilarna, upp till 2,500 kg. hjultryck, ha vi redan förut,

Ang. ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik. (Forts.) och det vill jag säga herr Johansson i Kälkebo, att sådan skada varom han talade kan redan nu förekommas, om anmälan göres därom. Men även genom Kungl. Maj:ts förslag förebyggas alla sådana eventualiteter, som att bilarna utan hinder skola få hålla på att förstöra vägarna. Det är icke därom frågan gäller. Med Kungl. Maj:ts förslag vinner man allt, som herrar Johansson i Kälkebo och Ollas Ericsson avsett, med undantag av beskattningen. Men jag ber att få rikta den frågan till herr Ollas Ericsson, som i så många år förfäktat riksdagens rätt att själv sköta beskattningen: Vill herr Ollas Ericsson verkligen, att riksdagen i dag skall avhända sig bestämmanderätten över beskattningen här i landet? Frågan har förts in på ett sådant plan genom förslaget att Konungens befallningshavande skall efter godtycke kunna beskatta svenska folket. Jag förmodar att herr Ollas Ericsson minst av allt kan vara med därom.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Jag ber för min del att få förklara, att jag finner det förslag, vartill utskottet kommit, högst betänkligt. Jag tror att utskottsförslaget, om det går igenom, kommer att väcka missnöje hos alla parter, såväl väghållare och bilförare som de myndigheter, som skola handlägga dessa avgifter. Hade vägunderhållet i de olika vägunderhållningsdistrikten varit upplåten på entreprenad, skulle det varit enkelt att lägga avgiften till väggassan för att sedermera användas till lagning, men då vägunderhållet är fördelat som nu, kommer det att möta mycket stora svårigheter att rättvist fördela dessa avgifter. Det kan också medföra vissa konsekvenser, ty om avgifterna icke skulle räcka till och fördelningen bli på något sätt ojämn, komma nog krav att resas på väggassan, att den skall satsa skillnaden. Det är icke tal om annat än att det är rättvist, att automobilägarna få betala den skada de förorsaka, men jag ställer mig rätt betänksam mot förslaget sådant utskottet formulerat detsamma och det icke minst efter vad den sista ärade talaren anförde mot beskattningsformen, att Konungens befallningshavande skulle få bestämma avgifterna. På det sättet blir det också olika behandling i olika län och den enhet, som kan vara önskvärd, uppnås icke. Då hade det varit bättre, om Kungl. Maj:t fått bestämma avgiften på förslag av Konungens befallningshavande. Då Kungl. Maj:ts förslag i alla fall ger möjlighet till ett bättre ordnande av biltrafiken än nu är förhållandet och då frågan om avgiften därmed icke är fallen, utan snart kommer upp igen i samband med den omnämnda automobilskatten, synes mig Kungl. Maj:ts förslag som ett provisorium vara att föredraga framför utskottets.

Med instämmande i det yrkande som gjorts av herr Sederholm, ber jag för min del att få förklara, det jag kommer att rösta för bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på

bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt och vidare på godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, samt förklarade sig finna sistnämnda proposition var med övervägande ja besvarad.

*Ang. ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
automobil-
trafik.
(Forts.)*

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner Kungl. Maj:ts i andra lagutskottets utlåtande nr 24 avsedda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 37.

Herr *Berglund* väckte en motion, nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 355.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,40 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.